

Turizam u Istarskoj županiji

Kuduz, Marko

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:647449>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-20**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Marko Kuduz

TURIZAM U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

Diplomski rad

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

TURIZAM U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

Diplomski rad

Marko Kuduz

JMBAG: 0303066293, izvanredan student

Studijski smjer: Turizam

Kolegij: Selektivni turizam

Mentor: prof. dr. sc. Aljoša Vitasović

Pula, veljača 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisan Marko Kuduz, kandidat za magistra poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli,

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Marko Kuduz dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Turizam u Istarskoj županiji koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljajući na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli,

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	1
1. TURIZAM - pojmovno određenje	3
1.1. Definicija i osnovna obilježja turizma	3
1.2. Statistički pojam turista	6
1.3. Turistička potrošnja	8
1.4. Retrospektiva razvoja turizma	9
1.5. Suvremeni trendovi u turizmu	10
2. TURISTIČKA DESTINACIJA	12
2.1. Čimbenici razvoja turističke destinacije	13
2.2. Hrvatska turistička zajednica	15
2.2.1. Podatci za Republiku Hrvatsku za prethodnu 2023.godinu	15
3. POVIJESNI RAZVOJ TURIZMA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI.....	17
4. OBILJEŽJA I ZNAČAJKE ISTARSKE ŽUPANIJE KAO TURISTIČKE DESTINACIJE	21
4.1. Geografski podatci	21
4.1.1. Zaštićeni dijelovi prirode	25
4.2. Stanovništvo i kultura	25
4.3. Prometna povezanost i infrastruktura	27
5. SWOT ANALIZA ISTARSKE ŽUPANIJE	38
6. SELEKTIVNI TURIZAM U ISTARSKOJ ŽUPANIJI.....	42
6.1. Oblici selektivnog turizma s primjerom prakse Istarske županiji	42
7. STRATEGIJA RAZVOJA ISTARSKE ŽUPANIJE ZA RAZDOBLJE OD 2022. DO 2027. GODINE	52
8. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE O ISTARSKOJ ŽUPANIJI KAO PRIVLAČNOJ TURISTIČKOJ DESTINACIJI	62
8.1. Metodologija	62
8.2. Opis uzorka	62

8.3. Kritički osvrt.....	71
ZAKLJUČAK.....	73
LITERATURA	75
POPIS TABLICA.....	78
POPIS SLIKA	79
POPIS GRAFIKONA.....	80
ONLINE ANKETA.....	81
SAŽETAK	85
SUMMARY	86

UVOD

Tema ovog diplomskog rada je Turizam u Istarskoj županiji. Konceptija diplomskog rada se osim uvoda i zaključka, sastoji od osam ključnih cjelina.

Cilj izrade diplomskog rada je prikazati kompletnu sliku Istre kao turističke regije, predstaviti njene prednosti i potencijale, ali i ukazati i na moguće prepreke s kojima se susreće. Pomoću swot analize se detaljno analizira trenutno stanje Istre. U konačnici svrha je prikazati elemente kvalitete, opisati trenutno te preložiti buduće stanje, ali i ponuditi planove razvoja u Istri na njenom putu prema kvalitetnoj i uspješnoj turističkoj destinaciji. Također, prikazati ćemo i koje su to ključne snage na koje se Istarska županija kao turistička destinacija dugoročno fokusira.

Istra je otvorena i tolerantna regija s inkorporiranim elementom multikulturalnosti koja se postavlja prema evoluirajućem globalnom tržištu snažnim istarskim vrijednostima življenja. Kvaliteta turističke usluge i inovacije su temelj dugoročnog promišljanja o turizmu, znajući da se klasični pojam kvalitete i inovativnosti kao konkurentske prednosti s vremenom mijenja te stavlja pred turističku industriju i aktere u turizmu zadatak konstantnih promjena u cilju održivog razvoja.

Kroz početni dio diplomskog rada, odnosno prvo poglavlje objasniti ćemo turizam i pojmovno određenje, objašnjena je definicija te osnovna obilježja turizma. Predstavljen je i statistički pojam turista, turističke potrošnje te je napravljen prikaz retrospektive razvoja turizma te suprotno tomu i suvremeni trendovi u turizmu.

U drugom poglavlju, turistička destinacija navedeni su njeni čimbenici razvoja te u sklopu Hrvatske turističke zajednice prikazani statistički podatci za Republiku Hrvatsku, za proteklu 2023. godinu.

Treće poglavlje prikazuje povijesni razvoj turizma Istarske županije, u kojemu su kronološki su prikazani povijesni začetci Istre kao turističke regije. Navedene su osobe od povijesnog značaja te prikazan njihov doprinos u razvoju turizma.

Kroz četvrto, najobuhvatnije poglavlje, obilježja i značajke Istarske županije kao turističke destinacije prikazani su njeni geografski podatci, zaštićeni dijelovi prirode, stanovništvo i kultura te prometna povezanost i infrastruktura.

Kao šesto poglavlje, napravljena je swot analiza, te su navedene sve snage i prilike te prijetnje i slabosti Istre kao turističke destinacije.

Nadalje, u šestom poglavlju su obrađeni svi selektivni oblici turizma te uz njih dani primjeri iz prakse u Istarskoj županiji.

U sedmom poglavlju je predstavljena strategija razvoja Istarske županije za razdoblje od 2022. do 2027. godine. Izrađene su i tablice sa ciljevima i mjerama za četiri prioriteta javnih politika, zelena i povezana regija, pametna regija znanja, prepoznatljiva po visokoj kvaliteti života, dostupnom obrazovanju i uključenosti, regija inovativnog i konkurentnog gospodarstva u funkciji održivosti te regija koja njeguje i promovira prepoznatljivost istarskog identiteta.

U konačnici, kroz osmo poglavlje rad je sumiran s empirijskim istraživanjem, izrađenom te provedenom online anektom , pod nazivom Percepcija Istre kao atraktivne turističke destinacije.

Tijekom izrade, pri izradi diplomskog rada velika se pozornost posvećuje detaljnom opisivanju podataka, činjenica te pojmova, stoga, korištena metoda izrade je metoda deskripcije. Osim toga, radi naglašavanja sličnosti određenih obilježja korištena je i metoda komparacije. Osim navedeni, korištene su i znanstvena, deduktivna, metoda klasifikacije te metoda komparacija.

1. TURIZAM - pojmovno određenje

Zbog potreba i želja, ljudi su u svim povijesnim epohama putovali, ali se turizam počeo razvijati tek kada je društveni razvoj osigurao većem broju slobodno vrijeme i novac te zatim kad je tehnički napredak omogućio da se bez većih napora i poteškoća svlada udaljenost između mjesta stanovanja do željene turističke destinacije, odnosno odredišta. Turizam se pri svojim začetcima, pa sve do danas smatra važnom društvenom pojavom. Svako znanstveno određenje pojma, pa tako i pojma turist i turizam, nastao je kao skup istovjetnih elemenata ljudskih iskustva, koji nastaju u određenim uvjetima, vezuju se i obilježavaju određenom riječi ili određenim terminom.

1.1. Definicija i osnovna obilježja turizma

Turizam je složeni sektor gospodarstva koji čine proizvodi i usluge različitog spektra djelatnosti. Tijekom putovanja do odabranog turističkog odredišta i boravka u njemu, turistima su kao što smo već naveli, nužne usluge smještaja i prehrane, dok se za organizaciju putovanja često koriste i usluge turističkog posredovanja koje zajedno čine djelatnost ugostiteljstva i turizma. Stoga, možemo zaključiti kako turistički sektor obuhvaća na prvom mjestu usluge koje čine djelatnost ugostiteljstva i turizma, no zatim i mnoge druge proizvode i usluge koje turist treba povremeno ili tijekom cijelog putovanja.

Zbog jasnog sagledavanja doprinosa turizma, nacionalnoj te međunarodnoj trgovačkoj razmjeni, definiran je i pojam turizma. Pojam turizma označava skup odnosa i pojava vezanih uz aktivnosti osoba koje putuju i borave u mjestima izvan uobičajene sredine i to neprekidno do najviše godine dana radi provođenja slobodnog vremena, poslovnih i drugih razloga.¹ Nadalje, turizma možemo preciznije definirati i prema njegovim pojedinačnim, općenitim te posebnim aspektima. Pojedinačni aspekt u turizmu polazi od čovjeka putnika, kojeg se dok putuje i boravi izvan svog domicila naziva pojmom turist.² Kod posebnog određenja pojma, turizam se definira na razini specifičnog, odnosno posebnog oblika, izdvojenog prema nekom

¹Čižmar S., Weber S. (1994.) - *Osnove turizma i ugostiteljstva*, Školska knjiga - Zagreb, (str. 5)

²Avelini-Holjevac, I. (2002.): *Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija (str 12.)

kriteriju, primjerice domaći, inozemni, nautički, banjski i slično. Kod općenitog aspekta, turizam se poima kao globalni fenomen čije su dimenzije danas tolikih razmjera da daju bitno obilježje suvremenim civilizacijskim tokovima.

Obilježja turističkog sektora potiču iz dominantnosti usluga te specifičnih obilježja prometa.³ Jedna od osnovnih značajki turizma je neopipljivost turističkih usluga. Usluge nisu opipljive na način kao što su to potrošna dobra, primjerice automobil, jer ih čine sunce, more, hotel, ali i ugodnost ili neugodnost različitih doživljaja. Odmor se ne može razgledati prije nego što se kupi, turistička agencija kao posrednik u prodaji može potencijalnom posjetitelju ponuditi turistički prospekt koji prikazuje i opipljivi dio odmora, kao što su primjerice restorani, sportski tereni, znamenitosti destinacije u koju putuju. Dok sam doživljaj ili atmosferu mjesta u koje se putuje, kao i uslugu koju će turist doživjeti, nije moguće prenijeti, budući da je ona neodvojiva od svog fizičkog mjesta. U turizmu se vrlo često ne podudaraju mjesto kupnje i mjesto potrošnje. Primjerice, kada se uplati paket putovanje, ono se ne može pokazivati u mjestu kupnje, nego se mora otputovati u odabrano turističko mjesto gdje se zapravo turistički proizvod i troši. Iz neopipljivosti, proizlaze i sljedeće dvije značajke. Turističko gospodarstvo ne može uskladištiti ono što nije prodano danas. Neprodane turističke usluge danas, trajno su izgubljen prihod za turističko poduzeće, pa se ono mora truditi postići što bolji plasman svog proizvoda na tržištu. Turistička ponuda se također ne može brzo prilagoditi zahtjevima turista, što je jedno od ograničenja u njenom poslovanju. Nije moguće u kratko vrijeme povećati broj hotelskih soba kako bi se ponuda prilagodila povećanoj turističkoj potražnji. Također, turističke usluge tijekom određenog vremenskog razdoblja često i variraju u kvaliteti i standardu. Zbog toga turistički djelatnici ulažu znatne napore da održe njihovu kvalitetu. Hrana u hotelu primjerice može biti jednolična, što može pokvariti turistički doživljaj. Turizam je zbog dominacije usluga koje nudi posjetiteljima i radno intenzivan sektor. To podrazumijeva veliku zastupljenost ljudskog rada. Dva osnovna elementa uspješnosti turističkog sektora su upravo kvaliteta pružene usluge i proizvodnost, a obje u velikoj mjeri ovise o broju te stručnoj osposobljenosti zaposlenih. O njihovoj stručnosti ovisit će i turističko iskustvo pojedinca, a upravo će taj ljudski činitelj u velikoj mjeri utjecati i na namjenu ponovnog dolaska u određeno turističko mjesto.

³ Dulčić A., Petrić L., (2001.) *Upravljanje razvojem turizma*, MATE – Zagreb (str. 18.)

Klasifikacija razloga putovanja obuhvaća razradu tri osnovne grupe, a to su, odmor, posao te obiteljski razlozi koje je potrebno evidentirati radi planiranja poslovanja u turističkim smještajnim kapacitetima.⁴ Turistička putovanja razlikuju se zbog jednog prevladavajućeg i nekoliko dodatnih razloga, a najčešće su, odmor i rekreacija, posjet prijateljima i rođacima, posao, liječenje, religija te hodočašća. Trajanje turističkog putovanja ograničeno je rasponom od jednog dana, odnosno noćenja do godine dana. Putovanje može trajati između 24 sata i 365 dana. U slučaju da je vrijeme putovanja manje od donje granice, riječ je o dnevnom putovanju, a ako je dulje od gornje granice tada se više ne radi o turističkom putovanju.

Za statističko evidentiranje turistička kretanja nužno je razvrstati s obzirom na kriterije koje je u svim zemljama lako primijeniti. Ovisno o podrijetlu posjetitelja, odnosno ovisno o zemlji iz koje dolazi i zemlji koja se posjećuje razlikujemo sljedeće vrste turizma:⁵

- ✓ Domaći turizam,
- ✓ Ulazni turizam,
- ✓ Izlazni turizam.

Sa stajališta Hrvatske, ulazni turizam podrazumijeva prihvaćanje gostiju u zemlju, dok izlazni turizam znači odljev domaćih turista preko nacionalnih granica. Svaki turist koji putuje iz zemlje prebivališta u neku drugu zemlju, može se istovremeno opisati kao izlazni i ulazni turist, ovisno o tome sa stajališta koje zemlje ga se promatra. Jedan od glavnih ciljeva svake zemlje je povećati svoj ulazni turizam, a smanjiti izlazni. Odnosno povećanje broja i domaćih i inozemnih gostiju, a smanjenje broja odlaska u inozemstvo. Turistički tokovi pokazuju da posjetitelji putuju unutar jedne zemlje ili iz jedne zemlje u drugu, pa se i smjer njihova kretanja koristi kao kriterij određivanja pojedinih vrsta turizma. Turizam u granicama neke zemlje ili njen unutarnji turizam obuhvaća turističku aktivnost stanovništva, odnosno domaći turizam i putovanja stranaca ili ulazni turizam. Primjerice, unutarnji turizam Republike Hrvatske obuhvaća putovanja hrvatskog stanovništva i stranaca. Nacionalni turizam, obuhvaća turistička kretanja stanovnika pojedine nacije, unutar zemlje, ali i izvan nje.

⁴ Krippendorf, J.: (1986.) *Putujuće čovječanstvo; za novo poimanje slobodnog vremena*, Sveučilišna naklada Liber, Zavod za istraživanje turizma, Zagreb

⁵ Čižmar S., Weber S. (1994.) - *Osnove turizma i ugostiteljstva*, Školska knjiga (str.21.)

Primjerice, nacionalni turizam Republike Hrvatske obuhvaća sva turistička putovanja njezinih stanovnika i putovanja unutar Hrvatske te putovanja u druge zemlje. Međunarodni turizam se odvija između pojedinih zemalja, odnosno obuhvaća i ulazni i izlazni turizam. Primjerice, međunarodni turizam Republike Hrvatske su putovanje stanovnika Hrvatske u Austriju te obrnuto. U međunarodnoj turističkoj statistici teško je primjenjivo bilježenje upravo osoba, pa se koristi broj dolazaka ili odlazaka. Iz toga proizlazi i poteškoća u evidentiranju turističkog prometa na nekom području, jer se ista osoba tijekom putovanja nekoliko puta može prijaviti u različitim mjestima ili smještajnim objektima, pa se registrira više dolazaka. Stoga se za potrebe planiranja i analize ugostiteljskim objekata rabi i pokazatelj ostvareno noćenje. Na taj način svi smještajni kapaciteti mogu računati stupanj svoje iskorištenosti, prosječnu duljinu boravka gostiju pojedine nacionalnosti te izvoditi i druge nužne pokazatelje uspješnosti poslovanja. U Republici Hrvatskoj se statističko bilježenje provodi tako da se gosti u smještajnim objektima prijavljuju i daju o sebi određene podatke, voditelji objekta dalje njih prosljeđuju Državnom zavodu za statistiku na predviđenim formularima. Zbirne podatke za Republiku Hrvatsku objavljuje u konačnici Državni zavod za statistiku u svom ljetopisu, kao i u nekoliko posebnih biltena. Podatci se najčešće obrađuju i analiziraju i kod nas i u drugim zemljama na temelju regionalne podjele. U Hrvatskoj se podatci promatraju i uspoređuju na osnovi županijskog i općinskog ustrojstva zemlje, kako bi se moglo zaključiti o doprinosu i razvoju turizma u pojedinim dijelovima zemlje.

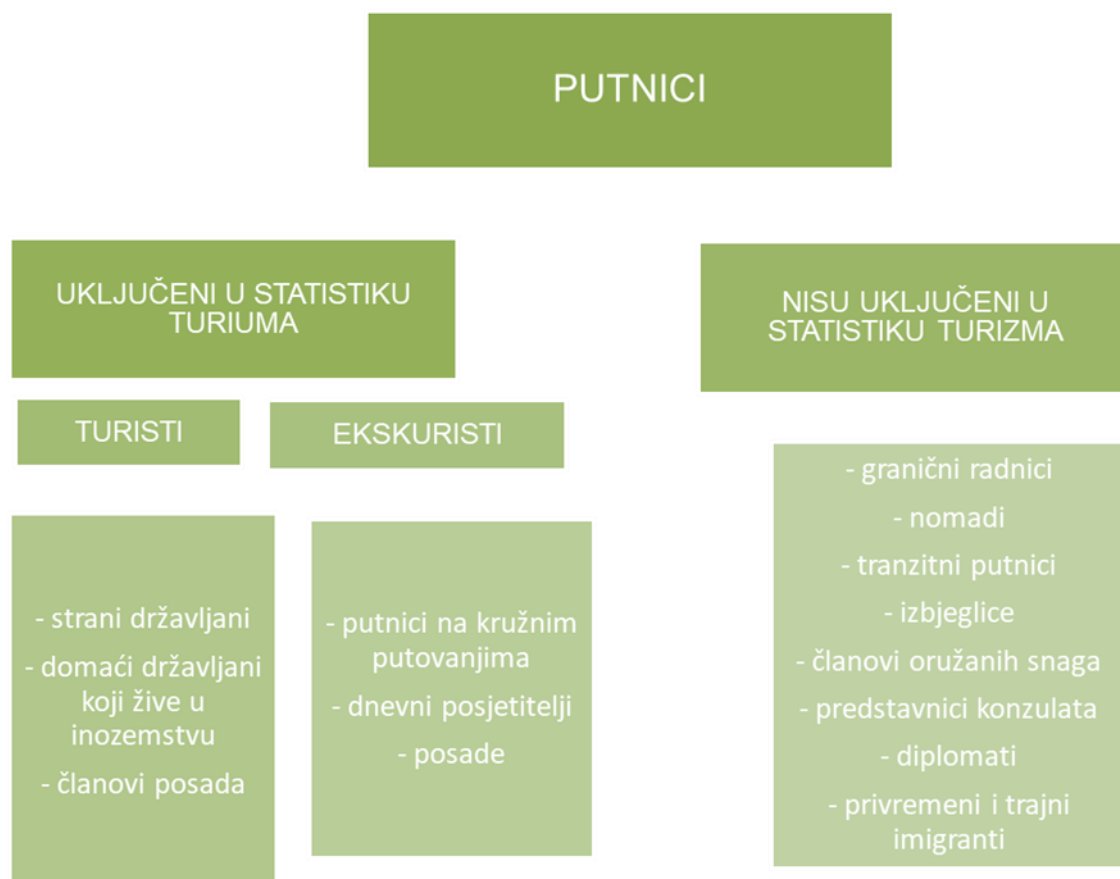
1.2. Statistički pojam turista

Prema statističkom kriteriju, turizam je agregirani izraz pojma „turist“. Pojam „turist“ kako ga definira domaća statistika, obuhvaća: „lica koja u nekom mjestu izvan svog prebivališta provode najmanje jednu noć u ugostiteljskom, ili nekom drugom objektu za smještaj gostiju, a razlozi boravka su odmor ili rekreacija, zdravlje, studije, sport, religija, obitelj, poslovi, javne misije i skupovi“.⁶ Statistička definicija pojma turist, kao i definicije prilagođene potrebama istraživanja pojave, koriste se kao kriterij prema kojima se formira i sređuje građa za istraživanje turizma, odnosno upoznavanje njegovih ekonomskih, kulturnih, ekoloških i prostornih aspekata.

⁶ Magaš, D.: (1995.) *Turistička putovanja kao ekonomska dobra; turistički menadžment*, Sveučilište u Rijeci, Hotelijerski fakultet Opatija, Opatija

Statistika polazi od kriterija vrijeme putovanja i boravka ili razlog putovanja. Primjenjuje se s ciljem obuhvata i strukturiranja pojave koja se promatra kao statistička masa. U sljedećem grafikonu je prikazana statistička klasifikacija putnika.

Grafikon 1.: Statistička klasifikacija putnika

Izvor: vlastita izrada autora Dulčić A., Petrić L., (2001.) *Upravljanje razvojem turizma*, MATE – Zagreb

Prikazanu statističku klasifikaciju putnika iz Grafikona 1 primjenjuju zemlje članice OECD-a, ali i većina zemalja članica Svjetske turističke organizacije. Na prikazanom grafikonu se može uočiti razlika između pojma putnika i turista, ali i širina spektra različitih pojavnih oblika turizma. Posjetitelj kao osnova statističkog promatranja obuhvaća dvije spomenute grupe putnika, a to su turisti i dnevni posjetitelji. Osobe čije dolaske te odlaske statistika ne obuhvaća u međunarodnom prometu su, migranti i osobe u pratnji, pogranični radnici, diplomati i zaposleni u

konzulatima, pripadnici oružanih snaga, bjegunci i nomadi te putnici koji ne napuštaju tranzitne zone uzletišta ili luka uključujući transfer između uzletišta i luka, dok su u domaćem prometu to, domaći državljani koji putuju u drugo mjesto radi zasnivanja prebivališta, iste osobe koje putuju u neko drugo mjesto radi obavljanja posla koji bi se tamo plaćao, osobe koje redovito ili učestalo putuju između susjednih mjesta radi posla ili učenja, osobe bez stalnog prebivališta, nomadi te oružane snage na vježbama. Nadalje, ako osoba napušta zemlju svog prebivališta, smatra se međunarodnim posjetiteljem.

1.3. Turistička potrošnja

Turistička potrošnja obuhvaća sve usluge i proizvode koje posjetitelji kupuju s ciljem zadovoljenja svojih turističkih potreba. Pojam turističke potrošnje, radi statističkih razloga možemo definirati kao vrijednost dobara i usluga što ih koriste posjetitelji ili se one koriste za njih.⁷ Osnovne usluge koje turist koristi za vrijeme svog boravka u destinaciji su usluge smještaja i prehrane, na što odlazi više od polovice turističkih izdataka. Štoviše, mjesta koja ne pružaju turistima dodatnu rekreaciju, zabavu ili kupnju udio je i veći. Turist doživljava turizam na temelju konzumacije različitih proizvoda i usluga na putovanju i tijekom boravka u određenom turističkom mjestu, pa je za njega turizam cjelovit doživljaj od odlaska do povratka kući. Na sljedećem grafikonu bit će prikazane sve usluge koje posjetitelj konzumira za vrijeme svog boravka u određenoj destinaciji.

⁷ Gračan D. (2004.) *Strategija i planiranje u razvoju turizma i turističke ponude Istre*, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija, Opatija (str 87.)

Grafikon 2.: Što sve posjetitelji kupuju/koriste?

Izvor: vlastita izrada autora prema Dulčić A., Petrić L., (2001.) *Upravljanje razvojem turizma*, MATE - Zagreb

1.4. Retrospektiva razvoja turizma

U kratkom razdoblju, od Drugog svjetskog rata do danas, turizam je postao globalni fenomen te sudeći po broju sudionika, sigurno najmasovnija pojava u svjetskim relacijama. Globalni značaj turizma ne proizlazi samo i najprije iz činjenice da turizam predstavlja „vodeću svjetsku industriju“ u kojoj se u međunarodni promet uključuje više od 600 milijuna ljudi, koji troše oko 450 mlrd USD na godišnjoj razini.⁸ Procesi globalizacije pogoduju razvoju turizma. Globalizacija međunarodnog turizma uočljiva je najprije unutar velikih regionalnih skupina, ali zahvaća i zemlje u razvoju kao i zemlje u tranziciji. Sve do osamdesetih godina, međunarodni turizam, napose u Europi bilježio je konstantan rast. Sukladno tomu, u Tablici 1. je prikazano kretanje međunarodnog turizma za određeni vremenski period od 1950. do 1998. godine.

⁸ Gračan D. (2004.) *Strategija i planiranje u razvoju turizma i turističke ponude Istre*, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija, Opatija (str 104.)

Tablica 1. Kretanje međunarodnog turizma od 1950. do 1998. godine

GODINA	Dolasci (u milijunima)	Prosječna stopa promjena	Prihodi (u milijardama USA)	Prosječna stopa promjena
1950.-1960.	25,2-69,3	10,6	2,1-6,9	12,6
1961.-1965.	75,3-112,9	8,4	7,3-11,6	9,7
1966.-1970.	119,9-165,8	6,7	13,3-17,9	6,1
1971.-1975.	165,8-222,3	6,0	20,9-40,7	14,3
1976.-1980.	228,9-285,9	4,5	44,4-103,1	18,4
1981.-1985.	287,1-327,2	2,6	107,5-118,1	1,9
1986.-1990.	338,9-458,2	6,2	143,5-268,9	13,4
1991.-1995.	463,9-565,5	4,0	277,6-405,1	7,9
1996.-1998.	596,5-625,2	1,6	435,6-444,7	0,7

Izvor: Dulčić A., Petrić L., (2001.) *Upravljanje razvojem turizma*, MATE - Zagreb

Iz tablice je vidljivo da se u razdoblju od 1950. do 1998. godine broj dolazaka turista u svijetu povećao za više od 24 puta, dok su se prihodi od međunarodnog turizma povećali za više od 211 puta. Pri čemu je prosječna godišnja stopa rasta broja dolazaka za ukupno promatranog razdoblje iznosila 6,77%, a prihoda 11,5%. U promatranom razdoblju su primjetne i razlike u dinamici fizičkog i financijskog rasta međunarodnog turizma, a one se mogu dijelom objasniti razlikama koje nastaju zbog različite metodologije praćenja fizičkog i financijskog prometa.

1.5. Suvremeni trendovi u turizmu

Procesi društvenog razvoja mijenjaju društvene uvjete u kojima nastaju i oblikuju se turističke potrebe. To redefinira praksu i poimanje turizma. Stoga, turizam masovnog i industrijskog društva ne može biti isto što i turizam postindustrijskog i individualiziranog društva. Mijenjaju se i potrebe koje pokreću čovjeka, što formira nova iskustva o odnosima uspostavljenim prilikom zadovoljenja turističkih potreba.

Suvremeni turizam dio je povijesno ostvarenih društvenih i ekonomskih

sloboda čovjeka. On je društvena, ekonomska, politička i kulturna činjenica suvremenog društva, globalni fenomen nerazdvojjiv od psihe, potreba i navika pojedinca i naroda. Uvijek je povezan s funkcijom blagostanja, bilo da nastaje zbog blagostanja jednih ili donosi blagostanje drugima. Suvremene su percepcije o turizmu široke, funkcije su mu višeznačne, a dimenzije fizičke i financijske, zapravo su ono što o njemu pobuđuje najveći interes.

U ekonomskoj analizi i teoriji, turist se poima kao potrošač te je slijedom toga, turizam svojevrsan potrošački pokret kojemu je cilj zadovoljenje specifičnih čovjekovih potreba, odnosno turističkih potreba.⁹ Usko ekonomsko poimanje turista i turizma je dovoljno za razumijevanje ekonomskih procesa i pojava koje su povezane s turizmom, a predmet su ekonomske analize i teorije. Ipak, za vrijeme putovanja ili rekreacije se čovjek potrošač isključuje iz sfere rada te se uključuje u sferu slobodnog vremena, rekreacije te potrošnje kao temeljnog ekonomskog obilježja turizma. Turizam kao ekonomski odnos nastaje povodom zadovoljenja turističkih potreba. Bit ovih potreba, njihova struktura i veličina definirana je ukupnim društvenim razvojem i odnosima u procesu proizvodnje. Ekonomske odnose koji se uspostavljaju povodom turističke potrošnje, poimamo kao ekonomske odnose turizma, a oni generiraju određene ekonomske posljedice koji se izražavaju ekonomskim kategorijama, kao što su potrošnja, zaposlenost, uvoz, izvoz, dohodak i slično.¹⁰

Turizam se promatra kao i složeni društveni sustav koji se razvija i djeluje na ukupan razvoj u danim nacionalnim i međunarodnim okvirima. Takvom percepcijom turizma ističe se cjelina međuovisnih utjecaja od kojih zavisi turizam i na koje turizam utječe. Modeliranje sustava složenih pojava, a upravo takav je turizam, zahtjeva visok stupanj apstrakcije, odnosno obuhvat samo bitnih elemenata i odnosa. Modeli turističkog sustava osim što pokazuju cjelinu i međuzavisnost elemenata, korisni su i kao analitička aparatura ili alat za analizu pojave, odnosno njenih elemenata kao i za razumijevanje turizma kao pojave koje interferira u mnogim područjima čovjekove aktivnosti.

⁹ Dulčić A., Petrić L., (2001.) *Upravljanje razvojem turizma*, MATE – Zagreb

¹⁰ Čižmar S., Weber S. (1994.) - *Osnove turizma i ugostiteljstva*, Školska knjiga - Zagreb

2. TURISTIČKA DESTINACIJA

Turistička povijest i evolucijski put turizma koji smo obradili u prethodnom poglavlju pokazuju da se početci turizma, ali i njegov kasniji razvoj temelje na razvoju mjesta koja su privlačila više od drugih, pa se tijekom vremena počinju nazivati turističkim. Osim atraktivnog obilježja koje potiče dolazak turista, turistička mjesta se počinju razvijati kada postanu prometno dostupna i kada se razvijaju kapaciteti koji su nužni za prihvata posjetitelja. Turističkim mjestima se često smatraju ona mjesta koja turisti i dnevni posjetitelji posjećuju u većem broju, a svojom opremljenošću omogućuju prihvata i boravak gostiju. Stoga, turistička mjesta se razlikuju o obzirom na razvijenost ukupnih receptivnih kapaciteta, što im određuje i važnost i prostorne značajke. Što se tiče Republike Hrvatske, zakonom su utvrđeni kriteriji za razvrstavanje, odnosno za proglašenje turističkih mjesta koja se mogu svrstati u četiri razreda, A, B, C i D, ovisno o dosegnutom stupnju turističke razvijenosti.¹¹Razvrstavanje turističkih mjesta po kategorijama temelji se na broju noćenja turista i prometu u ugostiteljstvu po pojedinim naseljima u odnosu na broj stanovnika. Turistička mjesta mogu ubirati turističku pristojbu, a ona se rabi za daljnje pospješivanje njihove turističke ponude i njezino promoviranje u zemlji te inozemstvu.

Hrvatska statistika kao kriterij razvrstavanja mjesta uzima funkciju i prostorne odlike, pa se turistički promet prati za sljedeće vrste mjesta:

- ✓ Sjedište Republike,
- ✓ Toplice,
- ✓ Primorska mjesta,
- ✓ Planinska mjesta,
- ✓ Ostala turistička mjesta.

Ostala turistička mjesta su glavna središta turističkih zbivanja, a kao posebno privlačna u Republici Hrvatskoj se ističu mjesta uz obalu, koja su postala odmarališnim. Uz početke masovnog turizma, glavni gradovi u određenim zemljama kao trgovinska, politička, ali i kulturna središta i prometne raskrsnice s brojnim znamenitostima, hotelima i restoranima te mjestima za zabavu i kupnju, postala su

¹¹ ZAKON.RH, *Pravilnik o kriterijima za razvrstavanje naselja u turističke razrede*- NN 92/09, 04/15 – URL: <https://www.zakon.hr/cms.htm?id=27853> (pristupljeno 18.01.2024.)

najveća i najperspektivnija turistička mjesta u svojim zemljama, a osobito kada se radi o međunarodnim dolascima.

2.1. Čimbenici razvoja turističke destinacije

U ovom potpoglavlju govorit ćemo o važnosti određene prostorne jedinice kao turističke destinacije koja se određuje stupnjem kvalitete u dostatnošću glavnih činitelja razvoja turizma, a to su sljedeći faktori:¹²

- ✓ Dostupnost,
- ✓ Smještajni te ostali kapaciteti,
- ✓ Atrakcije destinacije.

Turistički potrošači, kako pokazuje dosadašnji razvoj turizma u svijetu kriterij dostupnosti najčešće doživljavaju kao kombinaciju nekoliko različitih čimbenika. Da bi se mogao odabrati i krenuti u određenu destinaciju, potencijalni posjetitelj također mora imati i dostatne informacije o određenoj turističkoj ponudi. Osim informativne dostupnosti, turističko odredište mora biti i prometno dostupno, što podrazumijeva udaljenost od glavnih emitivnih popularnih središta. Udaljenost se najčešće izražava u brzini, ugodnosti putovanja te troškovima. Prometna dostupnost ovisi o nekoliko činitelja, a na prvom mjestu su izgrađene ceste, zračne i morske luke, a uz to i sama veličina, opremljenost te brzina vozila i njihova učestalost prometovanja do turističkog odredišta. Nadalje, za bolji turistički razvoj određenog mjesta, nužan je i redovan i pogodan transport koji omogućuje da se udaljenost do destinacije pređe što udobnije i povoljnije. Turističke agencije kao posrednici između turističke ponude i potražnje su vezane za neka određena zemljopisna područja koja svojim značajkama djeluju privlačno, pa se još nazivaju prirodnim.¹³ To su primjerice različite društvene atrakcije, kulturno – povijesne znamenitosti, športske manifestacije. Osim toga, u grupu prirodnih atrakcija ubrajaju se i prirodne plaže, planine, parkovi, klimatska obilježja određenog područja, flora i fauna. S druge strane, društvene atrakcije mogu biti izgrađene atrakcije, poput različitih građevina poznatih zbog svojih arhitektonskih ljepota ili povijesnih događaja koji su se u njima odigrali. Također, to mogu biti i

¹²Avelini-Holjevac, I. (2002.) *Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, Opatija

¹³Bahtijerević-Šiber, F. (1999.) *Management ljudskih potencijala*, Golden marketing, Zagreb

smještajni objekti kao apartmanska naselja poznata zbog svojih specifičnosti, zabavni i tematski parkovi. Isto tako uspjeh mnogih turističkih mjesta ovisi o kombinaciji prirodnih i društvenih atrakcija. Kamp ili turističko naselje kao smještajni objekti grade se na prirodno privlačnim lokacijama. Primjerice u Republici Hrvatskoj, marine su karakterističan pojam, prirodne značajke obale su iskorištene za njihovu izgradnju te svoj uspjeh nautički centri duguju osim prirodnim i klimatskim pogodnostima prostora i izgrađenim zgradama, servisima, pristaništima, odnosno svim elementima koji zajedno čine privlačan turistički proizvod za posjetitelje nautičare. Mogućnosti za turistički razvoj određenog mjesta bit će ograničene ako uz atrakciju mjesta nema i ostalih uvjeta za prihvat turista. Prihvatni kapaciteti destinacije podrazumijevaju objekte koji pružaju usluge smještaja, u što ubrajamo hotele, kampove, privatni smještaj, također i ugostiteljske objekte prehrane, u što ubrajamo restorane te ostale kapacitete kao što su športski tereni, lokalni prijevoz, komunikacije i slično.¹⁴ Ono što je bitno da se turističkim planiranjem osigura da svi receptivni kapaciteti budu što usklađeniji s prostornim i ostalim odlikama turističkog mjesta, radi promicanja njegove privlačnosti te posebnosti. Različit razvojni put turističkih odredišta doveo je do turističke ponude koja je koncipirana te građena na osnovi potreba i želja turista, za razliku od onih koja se pretežno oslanjala na svoje prirodne odlike i snage. S obzirom na masovnost turističke potražnje za rekreacijom, uz sunce i more, mnoge destinacije su razvile vrlo tipiziranu i jednoličnu ponudu smještajnih objekata koji pružaju podjednake mogućnosti za smještaj, rekreaciju i zabavu, pa se takvo turističko mjesto teže razlikuje od nekog drugog. Turističke destinacije razlikuju se i s obzirom na raspored atrakcija. Postoje koncentrirane destinacije, koje se nalaze jedna uz drugu, pa su upravo one cilj posjeta turista, iz kojih odlaze na kratke izlete izvan destinacije. Za razliku od koncentriranih, postoje i raspršene, kod kojih su kako sam naziv nalaže, atrakcije raspršene na većem području i koje turist obilazi ostajući na određenom lokalitetu dan ili više. Osim navedena tri činitelja razvoja turističke destinacije, pojavljuje se i dodatni četvrti činitelj. Njemu je svrha unapređenje turističkog mjesta, odnosno uklanjanje nedostataka i buduće pospješivanje onih elemenata turističke ponude koji u najvećoj mjeri privlače turiste. Turistička organizacija svojim radom i djelovanjem može potaknuti i usmjeravati turistički razvoj destinacije. Primjerice, u Republici Hrvatskoj

¹⁴ Bahtijerević-Šiber, F.(1999.) *Management ljudskih potencijala*, Golden marketing, Zagreb

djeluje mreža turističkih zajednica, čije su članice udružene u Hrvatsku turističku zajednicu.

2.2. Hrvatska turistička zajednica

Hrvatska turistička zajednica (HTZ) je nacionalna turistička organizacija koja je osnovana s ciljem stvaranja i promicanja identiteta i ugleda hrvatskog turizma u zemlji i svijetu.¹⁵

Aktivnosti koje provodi Hrvatska turistička zajednica su sljedeće:¹⁶

- ✓ planiranje i provedba promotivne strategije,
- ✓ predlaganje i izvedbu promidžbenih aktivnosti koje su od zajedničkog interesa za sve subjekte u turizmu,
- ✓ podizanje razine kvalitete cjelokupne turističke ponude Hrvatske.

Najvažnije zadaće HTZ-a obuhvaćaju ustroj, provedbu i nadzor svih poslova vezanih za brendiranje i promociju turističkog proizvoda Republike Hrvatske, objedinjavanje sveukupne hrvatske turističke ponude, provedbu operativnih istraživanja tržišta za potrebe promocije hrvatskog turizma i analizu provedenih promotivnih aktivnosti. U djelokrug rada HTZ-a spada i upravljanje sustavom eVisitor te drugim turističkim informacijskim sustavima, ali i koordinacija svih turističkih zajednica, kao i svih gospodarskih te drugih subjekata u turizmu koji djeluju neposredno i posredno na unapređenju i promidžbi turizma u Hrvatskoj.

2.2.1. Podatci za Republiku Hrvatsku za prethodnu 2023.godinu

Prema podacima sustava eVisitor, koji sadrži turistički promet ostvaren u komercijalnim i nekomercijalnim objektima te nautičkom charteru (sustav eCrew), u Hrvatskoj je u 2023. godini ostvareno više od 20,6 milijuna dolazaka i 108 milijuna noćenja, što u odnosu na 2022. predstavlja rast od 9 posto u dolascima i 3 posto u noćenjima. Osim toga, ukupni rezultat svih smještajnih kapaciteta u odnosu na 2019. predstavlja izjednačenje rezultata, dok je u samim komercijalnim objektima, odnosno

¹⁵ Croatia.hr: Službena stranica Hrvatske turističke zajednice – URL: <https://www.htz.hr/hr-HR> (pristupljeno 15.01.2024.)

¹⁶ Hrvatska Turistička zajednica (2021.) *Poslovnik o radu skupštine Hrvatske turističke zajednice*, Zagreb 2021. - <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-10/Poslovnik%20o%20radu%20Skup%C5%A1tine%20HTZ-a.pdf>

hotelima, kampovima i objektima u domaćinstvu u odnosu na 2019. godinu ostvaren rast u noćenjima od 1,2 posto.¹⁷ Kada turistički rezultat Republike Hrvatske segmentiramo po županijama, u 2023. godini je najviše noćenja ostvareno u Istri, 30 milijuna noćenja, što je +2% u odnosu na 2022.

Gledano prema tržištima, u prošloj su godini najviše noćenja ostvarili gosti sljedećih tržišta:¹⁸

- ✓ Njemačka - 23,6 milijuna noćenja,
- ✓ Hrvatska - 13 milijuna noćenja,
- ✓ Slovenija - 10,6 milijuna noćenja,
- ✓ Austrija - 8,4 milijuna noćenja,
- ✓ Poljska - 6,7 milijuna noćenja,
- ✓ Češka - 5,5 milijuna noćenja,
- ✓ Italija - 4,2 milijuna noćenja,
- ✓ UK - 3,7 milijuna noćenja,
- ✓ Mađarska - 3,6 milijuna noćenja,
- ✓ Slovačka - 3,3 milijuna noćenja,
- ✓ Nizozemska - 3,1 milijun noćenja.

¹⁷ RH Državni zavod za statistiku – URL: <https://dzs.gov.hr/vijesti/turisticka-godina-2023-nadmasila-2022-ostvoreno-za-9-7-vise-dolazaka-i-za-2-6-vise-nocenja-turista/1824> (pristupljeno 25.01.2024.)

¹⁸ Državni zavod za statistiku, *Nekomercijalni turistički promet u 2023*, URL - <https://podaci.dzs.hr/media/bvan4vp4/tur-2023-1-3-nekomercijalni-turisti%C4%8Dki-promet-u-2023.pdf> (pristupljeno 05.01.2024.)

3. POVIJESNI RAZVOJ TURIZMA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

Početak razvoja turizma u Istarskoj županiji uočavamo već za vrijeme rimskog imperija. Razvoju turizma u Istri prethodila je sama geografska lokacija poluotoka te blizina Sjeverne i Srednje Europe. Po završetku Prvog svjetskog rata i nakon raspada Austro-Ugarske, teritorij Istre je bio dodijeljen Kraljevini Italiji. Granice su bile ucrtane tek u Rapalskom ugovoru, 1920. godine. Naposljetku, Pokrajina Istra, osnovana je dekretom 1923. godine. Pokrajina Istra je obuhvaćala teritorij današnje Istarske županije, uz otoke Veliki i Mali Lošinj te Cres.¹⁹

U drugoj polovici 19. stoljeća se očitovao i intenzivan turistički razvoj. Uz pojavu suvremenih oblika turizma, razvijale su se i lječilišne, odnosno zdravstvene te kupališne destinacije na moru. S druge strane, slabije su se te u manjoj mjeri turistički razvijali drugi krajevi, zapadne obale Istre. Najpoznatija destinacija za „bijeg“ od hladnih kontinentalnih zima su bila Opatija te Lošinj.

Hrvatski je Jadran, zahvaljujući naporima uložnim od strane Austro-Ugarske Monarhije za razvoj Austrijskoga primorja postao svojevrsna mediteranska Arkadija te europski intelektualci, umorni od urbane, industrijalizirane civilizacije, pronašli su bijeg u imaginarnoj egzotici Jadrana. Razvoj modernoga turizma od polovice 19. stoljeća, koji je u Istri bio uvjetovan prvo razvojem parobrodske linije Austrijskoga Lloyd te kasnije željezničkim linijama uspostavljenima od strane Južnih željeznica, i istarski gradovi pokušali su slijediti tadašnje trendove razvoja elitnih turističkih destinacija Francuske i Italije te su se razvijala prva klimatska lječilišta poput Opatije, Brijuna i Rovinja.

Neke od bitnih osoba za spomenuti pri turističkom razvoju Istarske županije su i dr. Juraj Matija Šporer, dr. Šime Mandić, liječnik Leopold von Schrötter, generalni direktor društva Južnih željeznica Friedrich Julius Schüller, dr. Theodor Billroth i dr. Julius Glax. Oni su odigrali odlučujuću ulogu u razvoju lječilišnog, odnosno zdravstvenog turizma u Opatiji. 26. kolovoza 1887. mjesno poglavarstvo u Kopru je Društvu piranskih solana izdalo dozvolu za otvaranje kupališta za javnost u

¹⁹ Šuligoj M., Brezovec T., Kukanja M., Medarić Z., Sinković Lj., Lončarić L., Rudan E., Zadel Z., (2015.) Retrospektiva turizma Istre, Znanstvena monografija, Založba Univerze na Primorskem, 2015 – dostupno na: <https://fthm.uniri.hr/images/knjiznica/e-izdanja/retrospektiva-turizma-istre.pdf>

zdravstvene svrhe, a 25. srpnja 1897. car Franjo Josip je Ministarstvu za unutarnje poslove poslao na potvrdu zakon kojim je Portorož postao lječilište.²⁰ Takva zakonska osnova bila je temelj za intenzivan razvoj specifičnog oblika turizma, kako na istočnoj, tako i na zapadnoj obali Istre.

Turizam je kao gospodarska grana Jadrana i ranije, od devedesetih godina 19. stoljeća, sve više utjecao na gospodarstvo, uređenje obale, izgradnju valobrana i luka, na poslovanje parobrodskih društava te povećanje broja linija. Austrijski je Loyd bio jedno od vodećih društava na Jadranu. Također, osim pomorskog prometa, na razvoj turizma povoljno je utjecao i željeznički promet. Pri čemu je bitno istaknuti istaknuti južnu prugu do Trsta (iz 1857. godine) i do Rijeke (iz 1873. godine).

Po završetku Drugog svjetskog rata Istarski poluotok doživljava veći turistički razvoj, ali glavne atrakcije i dalje ostaju primorski gradovi. Najvažniji razlog tomu bila je tradicija i razvijena infrastruktura. U ruralnom području Istre, turistički promet je bio vezan većinom za Istarske toplice, Buzet, Pazin te Motovun, a kasnije izgradnjom motela izdvajaju se i naselja Plomin i Potpićan.

Poslije osamostaljenja Republike Hrvatske 1991. godine, stvoreni su povoljniji uvjeti za turistički razvoj. Najviše zahvaljujući novom upravno teritorijalnom ustroju. Veći broj jedinica lokalne samouprave omogućio je gospodarski razvoj u područjima koja su do tada bila slabo razvijena. Nakon ratnog razdoblja, točnije u poslijeratnim godinama, geografski položaj Istarskog poluotoka doprinio je razvoju turizma kako u obalnom tako i u ruralnom prostoru Istarske županije. Prilikom stagnacije turizma u Hrvatskoj od 1990. do 2000. godine nešto više se pažnje pridalo turističkom potencijalu ruralnih prostora u državi. Također, poticaj za razvoj ruralnog turizma u Istarskoj županiji dao je i Odjel za turizam i trgovinu Istarske županije. 1997. godine tiskana je brošura o agroturizmu, koja je potaknula interes lokalnog stanovništva za razvoj ruralnog turizma.

Već smo naglasili kako su turističke vrijednosti Istarske županije određene povoljnim geografsko-prometnim položajem, u odnosu na glavne pravce turističkih kretanja iz sjeverno-zapadnih područja Europe prema Jadranu. Upravo zahvaljujući ovim okolnostima, razvoj turizma u Istri zadnja četiri desetljeća je bio intenzivan da je

²⁰ Legović M. (2022.) *Sažeti prikaz povijesnoga razvoja turizma grada Poreča – od ranih putopisa do drugoga svjetskog rata*, Stručni rad, Poreč, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/419388>

po mnogim karakteristikama istarski poluotok jedan on najrazvijenijih turističkih regija u zemlji.

Sumirajući gore navedeno, prikazana je i tablica s brojem noćenja domaćih i inozemnih turista na području Istarske županije u razdoblju od 1988. do 2001. godine.

Tablica 2.: Prikaz turističkih kretanja na području Istarske županije od 1988. do 2001. godine

GODINA	ISTARSKA ŽUPANIJA			REPUBLIKA HRVATSKA	UDIO ISTARSKE ŽUPANIJE U RH (%)
	UKUPNO	DOMAĆI	INOZEMNI		
1988.	21.827	6.502	15.325	67.298	32,40
1989.	19.816	6.123	13.693	61.849	32,00
1990.	17.469	5.285	12.184	52.523	33,30
1991.	4.026	2.588	1.438	10.158	39,60
1992.	6.197	984	5.213	10.725	57,80
1993.	7.583	895	6.689	12.908	58,70
1994.	10.213	960	9.253	19.977	51,10
1995.	6.217	1.020	5.197	12.885	48,20
1996.	9.510	781	8.729	21.456	44,30
1997.	12.301	833	11.468	30.314	40,60
1998.	12.488	849	11.639	31.288	39,90
1999.	10.628	736	9.892	26.564	40,00
2000.	14.440	643	13.797	39.183	36,40
2001.	16.136	684	15.452	43.405	37,10

Izvor: Statistički ljetopis Istre, Primorja i Gorskog Kotara 1992. godine

Pregledom podatka iz Tablice 2. možemo vidjeti kako je 1988. godina prekretnica u razvoju, nakon čega je evidentiran pad broja turista, odnosno ostvarenih noćenja i kod inozemnih i kod domaćih turista. Situacija se značajno pogoršala 1991. godine kada je Republika Hrvatska bila izložena ratnoj agresiji,

odnosno u razdoblju Domovinskog rata. Iako Istarska županija nije bila izložena direktnom ratnom razaranju, sigurnosna situacija u Republici Hrvatskoj je uvjetovala navedeni pad turističkog prometa. Prema podacima iz tablice možemo zaključiti i kako su 1996. i 1997. godina definitivno godine povratka turizma kako u Istarsku županiju, ali i u Republiku Hrvatsku.

4. OBILJEŽJA I ZNAČAJKE ISTARSKE ŽUPANIJE KAO TURISTIČKE DESTINACIJE

Istra je regija koja se konstantno razvija. Strateški zemljopisni položaj i dobra prometna povezanost između Europe i Mediterana, očuvanost prirodnih bogatstava, stabilnost regionalne politike i suradnja sa mnogim regijama u inozemstvu, čine Istru primamljivom destinacijom za strana ulaganja. Istarska županija se nalazi pri samome vrhu razvijenosti u Republici Hrvatskoj, a to je rezultat dugogodišnjeg, sustavnog rada, jasnih i promišljenih politika. U ovom poglavlju obradit ćemo sve bitne dionike i čimbenike za Istarsku županiju, njene geografske podatke, stanovništvo, kulturu te prometnu povezanost.

4.1. Geografski podatci

Istra se nalazi u sjeveroistočnom dijelu jadranskog mora te je najveći poluotok Jadrana. Karakterizira ju vrlo povoljan geografski položaj, na pola puta između ekvatora i sjevernog pola, takozvano „srce Europe“, predstavlja most koji povezuje srednjoeuropski kontinentalni prostor s mediteranskim. Istarski poluotok obuhvaća površinu od 3.476 km². To područje dijele 3 države: Hrvatska, Slovenija i Italija. Najveći dio, ili 3.130 km² (90% ukupne površine) pripada Republici Hrvatskoj. Većina hrvatskog dijela poluotoka nalazi se u Istarskoj županiji (2.820 km²), što je 4,98% od ukupne površine Republike Hrvatske.²¹

Teritorijalno je organizirana na 41 jedinicu lokalne samouprave, odnosno na 10 gradova i 31 općinu. Istarska županija dio je NUTS II regije Jadranska Hrvatska. Sjedište Skupštine Istarske županije je u Pazinu, dok je sjedište Župana Istarske županije u Puli.²²

²¹ Zupanac I., (2004.) *Demogeografski razvoj Istre od 1945. do 2001.*, Izvorni znanstveni članak, HRVATSKI GEOGRAFSKI GLASNIK 66/1, 67 – 102

²² Istarska enciklopedija, URL: <https://istra.lzmk.hr/clanak/povijest> (pristupljeno 20.01.2024.)

Slika 1. Položaj Istarske županije

Izvor: Službena stranica Istarske županije – Istra-Istria.hr, URL: https://www.istra-istria.hr/media/filer_public/16/9e/169ea6d0-9480-43d9-98bb-931757a10786/eu.gif

(pristupljeno 20.12.2023.)

Gradovi Istarske županije su Buje, Buzet, Labin, Novigrad, Pazin, Poreč, Pula, Rovinj, Umag i Vodnjan. Općine su: Bale, Barban, Brtonigla, Cerovlje, Fažana, Funtana, Gračišće, Grožnjan, Kanfanar, Karojba, Kaštelir - Labinci, Kršan, Lanišće, Ližnjan, Lupoglav, Marčana, Medulin, Motovun, Opatalj, Pićan, Raša, Sveti Lovreč, Sveta Nedelja, Sveti Petar u šumi, Svetvinčenat, Tar-Vabriga, Tinjan, Višnjan, Vižinada, Vrsar i Žminj.

Ukupna dužina obale iznosi 539 kilometara, zajedno sa otocima i otočićima. Više je razvedenija zapadna obala, čija je dužina 327 kilometara, dok je istočna obala duga 212 kilometar, također računajući otoke i otočiće.²³ Obala je razvijena te ju karakterizira velik broj uvala i uvalica, dubokih zaljeva te riječnih ušća. Osim spomenutog velikog broja malih otočića, na jugu županije kao značajnije izdvojiti ćemo Brijunsko otočje.

Najvažnija turistički atraktivna morfometrijska obilježja su nagib padalina i nadmorska visina. Oni su značajni za različite oblike selektivnog turizma te su izrazito bitna za turističke i sportske aktivnosti čiji su ključni element, kao na primjer alpinizam, pješaćenje, brdski biciklizam i slično. Istra ima najveći udjel s nadmorskom visinom do 200 metara, dok se prema nagibu padina unutrašnja Istra može podijeliti na prostor nagiba od 0 do 2° i od 2 do 5°, što je karakteristično za Južnoistarsku zaravan. Osim na manjem dijelu općine Kanfanar primjetni su nagibi 5-12°. Za

²³ Službena stranica Istarske županije – Istra-Istria.hr, URL: <https://www.istra-istria.hr/hr/upoznaj-zupaniju/zemljopisni-podaci/> (pristupljeno 03.01.2024.)

prostor Istarskog pobrđa karakteristični su veći nagibi kategorija od 5 do 12°, od 12 do 32° i manje zastupljeni od 32 do 55°.²⁴

Blago valoviti reljefni oblici se uzdižu prema središnjem dijelu poluotoka, svoju najvišu točku dosežu na planinskom masivu Ćićarije i Učke, na vrhu Vojak, koji se nalazi na 1396 metara i u Primorsko-goranskoj županiji. Ćićarija je brdovita visoravan bijelih vapnenačkih litica prekrivenih zelenilom.²⁵ Planina krije svoju zaštićenu prirodu u kojoj se ističu kesteni i maruni dok su bijeli grab i hrast medunac manje zastupljeni. Kada je riječ o zaštićenom biljnom svijetu, svakako vrijedi spomenuti zvončice i lukavičavog ljiljana, jaglac, kao i brojne vrste orhideja. Učka je park prirode, koji obuhvaća planinu Učka te dio područja Ćićarije. Više o vrijednostima zbog kojih su Učka i dio Ćićarije proglašeni parkom prirode ćemo razraditi u sljedećem poglavlju zaštićeni dijelovi prirode.

Kod geološke i geomorfološke strukture, poluotok se dijeli na tri različita područja. Prvo područje je područje brdovitog sjeverno i sjeveroistočnog ruba, koje karakterizira oskudni biljni pokrov te ogoljele kraške površine, to područje je poznatije još i pod imenom Bijela Istra. Drugo područje se nalazi jugozapadno od prethodnog te je morfološki puno bogatije, karakterizira ga niže pobrđe fliša sa nepropusnim laporom, pješčanici i glina te je to područje poznatije još i pod imenom Siva Istra. Dok zadnja, treće područje se veže za vapnenačku zaravan koja se nalazi uz morsku obalu, a prekrivena je zemljom crvenicom te je to područje još poznatije pod imenom Crvena Istra. Trećina Istarskog poluotoka se nalazi pod šumama, na otocima i na obalama prevladavaju borove šume te makija, stabla crnike i planike. Kao osobitost istarske vegetacije ističemo hrast lužnjak uz rijeku Mirnu, koji inače nije karakterističan za ovo područje.

²⁴ Vojnović N., (2016) Održivi turizam unutrašnje Istre – publikacija - Sveučilište Jurja Dobrile U Puli, URL: https://www.unipu.hr/uploads/media/Nikola_Vojnovic_Odrzivi_turizam_unutrasnje_Istre.pdf (pristupljeno 03.01.2024.)

²⁵ Središnja Istra – Izvorna Istra, URL: <https://central-istria.com/atrakcije/priroda/cicarija>, pristupljeno (03.01.2024.)

Slika 2. Tri reljefne cjeline Istre

Izvor: Poslončec-Petrić V., Peruško T., Frangeš S., (2013), GIS *Istarske županije i izrada tematskih karata*, Geodetski fakultet, Zagreb

Izvorišta, koja su najznačajniji resurs za ljudsku potrošnju, u Istri su pretežito krški vodonosnici. Najznačajniji su vodotoci rijeke Raša, Boljunčica te Mirna, Pazinčica te Dragonja.

Istra je kao poluotok sa tri strane okružena morem, stoga govoreći o klimi možemo reći kako prelazi iz sredozemne u kontinentalnu klimu. Njihove odlike su blage i vlažne zime i suha i topla ljeta. Na temperaturu u Istarskoj županiji utječu tri stavke, nadmorska visina, kopno i more. Najniži obalni dio, do nadmorske visine oko 150 m, ima prosječnu temperaturu u siječnju iznad 4°C, dok u srpnju ona iznosi od 22 do 24° C. S porastom nadmorske visine u unutrašnjosti Istre prosječne temperature u siječnju snižavaju se na 2 do 4°C, u najvišim predjelima na sjeveroistoku poluotoka i ispod 2°C. Temperature u srpnju u unutrašnjosti iznose 20 do 22°C, u brdovitoj Ćičariji 18 do 20°C, a na najvišim vrhovima i ispod 18°C. Tijekom cijele godine, 260 dana Istra ima prosječnu temperaturu iznad 10°C, a samo oko 20 vrućih dana s temperaturom višom od 30°C.

4.1.1. Zaštićeni dijelovi prirode

Na području Istarske županije registrirano je trideset i pet zaštićenih područja prirode. Njihova ukupna površina iznosi 20.182,55 ha, što je 7,169 % ukupne površine Istarske županije. Njima upravljaju četiri javne ustanove, a to su Javna ustanova Nacionalni park Brijuni, Javna ustanova Park prirode Učka, „Natura Histrica“ - Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Istarske županije / „Natura Histrica“ - Ente pubblico per la gestione delle aree naturali protette della Regione Istriana te Javna ustanova Kamenjak.

Među zakonom zaštićenim područjima u Istarskoj su županiji ističu se sljedeći prirodni rezervati nacionalni park Brijuni, park prirode Učka, zaštićeni krajolik Limski zaljev, Motovunska šuma, park šuma Zlatni rt i ornitološki rezervat Palud pokraj Rovinja, park šuma Šijana pokraj Pule i zaštićeni krajolik Kamenjak na samom jugu Istre.

4.2. Stanovništvo i kultura

Istarska županija poštuje razne umjetničke izričaje, pri čemu nastoje doprinijeti i daljnjoj demokratizaciji zajednice. Nadograđuju kvalitetu života u Istri, očuvanjem te vrednovanjem učinjenog naglašavaju svoje posebnosti te u konačnici grade zavičajni, istarski identitet koji predstavlja jednu od ključnih odrednica razvoja Istarske županije u budućnosti. Baština i suvremenost, tradicija i inovativnost, prožimanje umjetničkog rada istarskih umjetnika uz promociju pojedinaca, udruga i institucija koje obogaćuju svakodnevicu stanovnika Istre, temelji su rada Upravnog odjela za kulturu i zavičajnost Istarske županije. Pokrenuli su projekt zavičajne nastave. Implementacija projekta institucionalizacije zavičajne nastave je započela 2014. na 2015. godinu u predškolskim ustanovama, nastavljana je sljedeće godine u osnovnim školama te u 2016./2017. uvedena je i u srednje škole.²⁶ Broj ustanova i sudionika se povećavao iz godine u godinu, tako da su danas obuhvaćene sve ustanove na području Istarske županije koje se bave odgojem i obrazovanjem mladih. Cilj projekta je formiranje institucionalnog oblika očuvanja istarskog zavičajnog identiteta, te čuvanje regionalnog bogatstva te posebnosti, pri čemu se

²⁶ Istarska županija – Upravni odjel za kulturu i zavičajnost, URL: <https://www.za-nas.hr/hr/uvodnik> (pristupljeno 15.01.2024.)

posebna pažnja posvećuje govorima, tj. dijalektima te lokalnoj i regionalnoj povijesti, običajima i tradiciji.

Tablica 3. Podatci za Istarsku županiju prema popisu 2021. godine

Ukupan broj stanovnika	195.237
Ukupan broj općina	10
Ukupan broj gradova	31

Izvor: Vlastita izrada autora prema podacima Službene stranice Istarske županije

Iz tablice 3. možemo vidjeti brojčane podatke za stanovnike Istarske županije. Jedna od karakteristika Istarskog stanovništva je upravo i multikulturalnost, odlikuje ih otvorenost i tolerancija. Prema Popisu stanovništva iz 2021. godine Istarska županija ima 195,237 stanovnika, što iznosi 5 posto od ukupnog broja stanovništva koje živi u RH. Stanovnici Istarske županije raspoređeni su na prostoru 10 gradova i 31 općine. Po broju stanovnika Istarska županija je šesta županija po broju stanovnika u Hrvatskoj, prethode joj Grad Zagreb, Splitsko-dalmatinska, Zagrebačka, Primorsko-goranska i Osječko-baranjske županija.

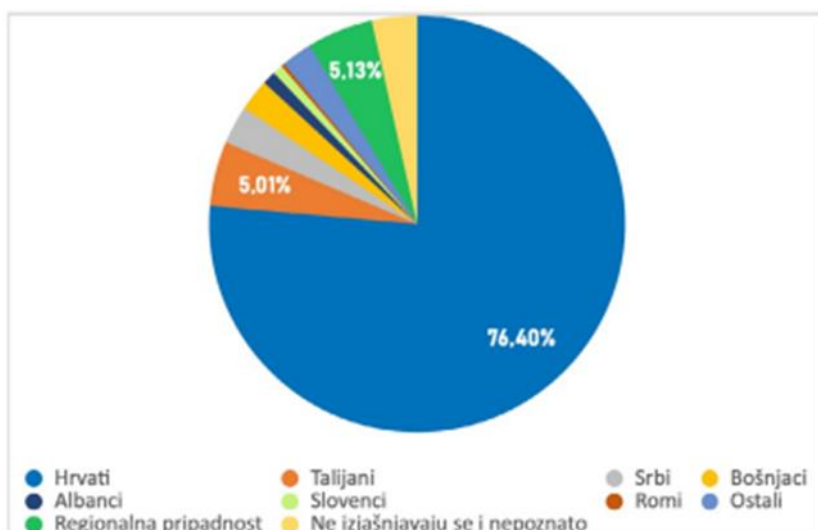
Slika 3. Stanovništvo Istarske županije prema dobnim skupinama i spolu – prema popisu 2021. godine

Dobne skupine	Ukupno	Muškarci	Žene
Ukupno	195.237	94.483	100.754
0 – 4 g.	8.186	4.195	3.991
5 – 9 g.	8.561	4.429	4.132
10 – 14 g.	9.288	4.838	4.450
15 – 19 g.	8.200	4.326	3.874
20 – 24 g.	8.518	4.306	4.212
25 – 29 g.	9.497	4.813	4.684
30 – 34 g.	11.810	5.982	5.828
35 – 39 g.	13.462	6.726	6.736
40 – 44 g.	14.411	7.307	7.104
45 – 49 g.	13.036	6.613	6.423
50 – 54 g.	12.763	6.182	6.581
55 – 59 g.	14.712	7.075	7.637
60 – 64 g.	15.634	7.447	8.187
65 – 69 g.	15.351	7.209	8.142
70 – 74 g.	12.275	5.646	6.629
75 – 79 g.	7.277	3.103	4.174
80 – 84 g.	6.836	2.620	4.216
85 - 89 g.	3.823	1.260	2.563
90 - 94 g.	1.370	363	1.007
95 i više g.	227	43	184

Izvor: Državni zavod za statistiku, RH – popis prema starosti i spolu, po naseljima, Popis 2021.

Iz prikazane slike 3. možemo vidjeti kako je u Istarskoj županije je prema popisu iz 2021. godine živjelo 94.483 muškaraca i 100.754 žena. Muškarci čine 48,4%, dok žene 51,6% stanovništva. Broj muškaraca u odnosu na broj žena veći je u dobnim skupinama 0-34 g. i 40- 49 godina. U dobnim skupinama 35-39 godina i od 50 godina nadalje, broj žena veći je od broja muškaraca. Razlike u broju muškaraca i žena postupno se povećavaju prema starijim dobnim skupinama da bi u dobi iznad 85 godina broj žena bio 2,3 puta veći od broja muškaraca. U stanovništvu Istarske županije u dobi 65-74 g. žena ima 53,5%, u dobi 75-84 g. 59,4%, a 85 i više 69,3%. Djece u dobi 0-14 godina je 26.035 i čine 13,3% stanovnika (2011. 27.816 – 13,4%). Djece u dobi 0-19 godina na Popisu 2021.g. bilo je 34.235 i čine 17,5% stanovnika.

Slika 4.: Struktura stanovništva prema narodnosti u Istarskoj županiji

Izvor: Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 2021. godina

Iz slike 3. možemo zaključiti kako struktura stanovništva prema narodnosti ukazuje na naglašenu multietničku i multikulturalnu strukturu društva. Najveći udio zauzimaju hrvati sa 76,405, dok je talijanska nacionalna zajednica najveća nacionalna manjina na području Istarske županije i obuhvaća 5,01 % stanovništva.

4.3. Prometna povezanost i infrastruktura

Potrebe međunarodne razmjene i ubrzani razvoj gospodarstva, posebno turizma kao jednog od oslonaca razvoja Istarske županije, uvjetuju potrebu za kvalitetnom prometnom infrastrukturom. Stoga se veliki naponi ulažu u

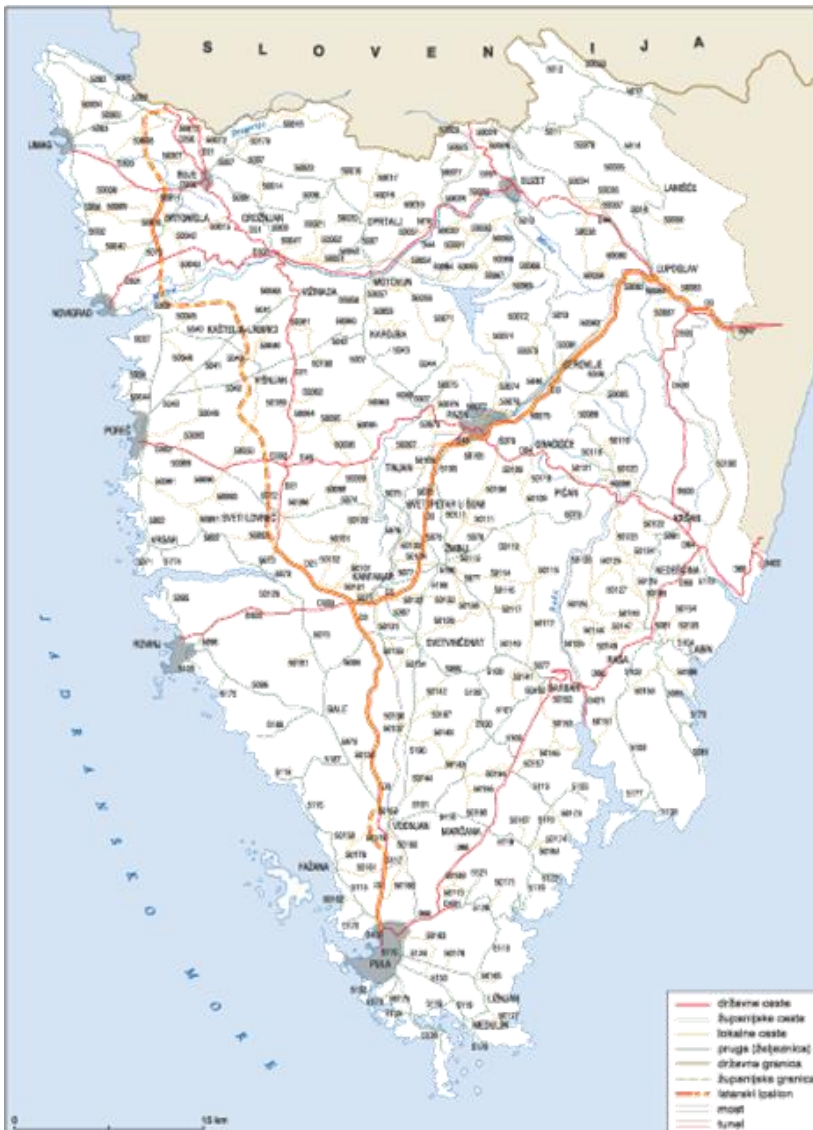
međuregionalno povezivanje unutar Hrvatske i uključivanju u širi europski prostor. U tom se smislu najviše razvija cestovni promet koji dobro pokriva unutarnje potrebe i doprinosi skladnijem razvoju priobalnog dijela i unutrašnjosti Istre. Posljednjih godina sve se više ulaže u održavanje i izgradnju lučke infrastrukture, što doprinosi povećanju pomorskog prometa i njegovoj sigurnosti. Zračni promet također ima sve preduvjete za značajniji udio u ukupnoj prometnoj bilanci, posebno u dijelu prijevoza putnika. Izgradnji prometnog sustava, kao dugoročnog procesa, i sigurnosti prometa Istarska županija posvećuje veliku pažnju, istovremeno vodeći brigu o zaštiti okoliša i primjeni načela održivog razvoja. Prometni sustav omogućuje mobilnost putnika, a prometne mreže pomažu da se to ostvari na najbolji mogući način. Stoga, možemo zaključiti kako prometno dostupnija i razvijenija turistička destinacija ima i bolji utjecaj na turizam. Prometno-geografski položaj unutrašnje Istre je određen položajem u prometnom sustavu Republike Hrvatske, a s obzirom na rubni položaj Istarske županije, isto tako ga djelomično određuje i prometni sustav Italije i Slovenije.

Faktori odabira prijevoznog sredstva turista:²⁷

- ✓ Izbor destinacije,
- ✓ Dužina putovanja,
- ✓ Organizacija putovanja,
- ✓ Kupovna moć,
- ✓ Cijena, odnosno troškovi transporta,
- ✓ Razina dostupnih informacija,
- ✓ Dostupni oblici prijevoza,
- ✓ Dostupnost ostalog vida transporta.

²⁷ Magaš, D.(1995.) *Turistička putovanja kao ekonomska dobra*; turistički menadžment, Sveučilište u Rijeci, Hotelijerski fakultet Opatija, Opatija.

Slika 4. Klasifikacija prometnica u Istarskoj županiji

Izvor:

Istarska enciklopedija –
Zračna luka Vrsar, URL:
<https://istra.lzmk.hr/clanak/zracna-luka-vrsar>

(pristupljeno 15.01.2024.)

Cestovni promet

Glavni nositelji veze između emitivnog, odnosno boravišnog područja te receptivnog, odnosno destinacije su upravno cestovna vozila. Ona predstavljaju sastavni dio turističkog proizvoda, jer zapravo predstavljaju putovanje te imaju nezamjenjivu ulogu u opskrbi turističke destinacije. Cijeli put se može doživjeti kao turistički proizvod. Cestovni promet predstavlja najvažniju vrstu prometa za Istarsku županiju, a uz to povećava atraktivnost i kvalitetu isporuke postojećeg proizvoda na postojećim tržištima.

Glavne prednosti cestovnog prometa:

- ✓ Veća brzina (u odnosu na željeznički i pomorski promet),
- ✓ Širok spektar različitih vrsta prijevoza,
- ✓ Direktna p²⁸rijevoz od mjesta ukrcaja do mjesta iskrcaja,
- ✓ Mala investicijska ulaganja,
- ✓ Velika pokretljivost,
- ✓ Lakša mogućnost izmjene relacije.

Povezivanje cestovnim putem između glavnog središnjeg naselja hrvatskog dijela Istre i makroregionalnog središta poboljšano je 1980-tih, kada se izgradilo cestovni tunel kroz Učku, koji je imao 5062 metra te 19 kilometara pristupnih cesta. Vlada Republike Hrvatska je potpisala ugovor s tvrtkom BINA-Istra, prvim koncesijskim društvom za autoceste na rok trajanja od 32 godine.

Prva prostorno planska definicija osnovne cestovne mreže u Istri sadržana je u Regionalnom prostornom planu Istre, dovršenom 1968. godine, a Prostorni plan iz 1983. unosi novost na način da težišnu prometnu točku u povezivanju zapadnog i istočnog prostora Istre spušta iz čvora Baderna u čvor Kanfanar. Prostorni plan Istarske županije, koji je usvojen u veljači 2002. godine potvrdio je istu koncepciju.²⁹ Nastavno tomu, započela je izgradnja Istarskog ipsilona. Zbog osiguranja održivosti projekta, izgradnja Istarskog ipsilona provedena je po fazama, prateći razinu prometa. Prva faza je bila dovršenje projekta i poluprofila autoceste s kojom se osigurala povezanost Umaga i Rijeke s Pulom, to je odmah uvelike utjecalo na turistički razvoj Istre. Druga faza je realizirana u roku od dvije i pol godine, 2010. puštanjem u promet prvih 100 km autoceste u Istri spojeni Umag, Pula i Pazin. Zadnja faza projekta predviđa dionicu od Pazina do čvora Matulji, uključujući drugu cijev tunela Učka, čime će autocestom biti spojen pravac Rijeka-Pula.

²⁸ Bahtijerević-Šiber, F.(1999.) *Management ljudskih potencijala*, Golden marketing, Zagreb

²⁹Istarska županija – Istra-Istria.hr, URL: <https://www.istra-istria.hr/hr/upoznaj-zupaniju/prometna-infrastruktura/cestovni-promet/> (pristupljeno 15.01.2024.)

Tablica 4. Duljina cestovne mreže u Istarskoj županiji

VRSTA CESTE	DULJINA U KILOMETRIMA
Državna	308,2 km
Županijska	698,95 km
Lokalna	733,8 km

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima službene web stranice Istarske županije

Zračni promet

U Istarskoj županiji nalazi se Zračna luka Pula otvorena za međunarodni i domaći avio promet 1967.godine, oslanjajući se na razvoj turizma. Ideja o upotrebi dotadašnjeg vojnog aerodroma u civilne svrhe potječe još s početka 1965. godine, no ostvarena je dvije godine kasnije, odnosno, službeno je započela s radom 01. svibnja 1967. godine. Zračna luka Pula, kao regionalna zračna luka, predstavlja ulazna vrata za Istru kao turističko odredište za mnoge dolazne goste udaljenih europskih zemalja. Dokaz tome jest činjenica da većina putnika Zračne luke Pula jesu zapravo dolazni gosti Istre kao regije. Upravo zbog te činjenice razvoj Zračne luke Pula uvelike ovisi o razvoju Istre kao turističkog odredišta, odnosno razvoja turističkog gospodarstva kao vodeće grane hrvatske privrede. Kapacitet zračne luke iznosi 1.000.000 putnika godišnje, a kapacitet nove pristanišne zgrade izgrađene 1989.godine, baziran je na maksimalno očekivanom prometu od 10 zrakoplova i 5.000 putnika istovremeno.³⁰ Zračna luka je u mogućnosti primiti veće zrakoplove i zbog povoljnih meteoroloških i tehničko tehnoloških uvjeta ona je alternativna luka za Hrvatsku te zračne luke nama bližih zemalja. Prvi zrakoplov u Puli je uzletio 29. srpnja 1911. godine, čija je stogodišnjica svečano obilježena 2011. godine, prikazavši kontinuitet i razvoj zrakoplovstva na Valturskom polju. Austrijanac Paul Kupelwieser je 1924.godine s ciljem obogaćivanja turističke ponude za posjetitelje

³⁰ Istarska županija – Istra-Istria.hr, URL: <https://www.istra-istria.hr/hr/upoznaj-zupaniju/prometna-infrastruktura/zracni-promet/> (pristupljeno 15.01.2024.)

Brijuna kupio hidroavion „I Pola“, te su tada i počeli civilni letovi uspostavljajući vezu s Trstom, Anconom i Opatijom.³¹ Civilni su letovi na području Istre počeli 1924. godine, kada je austrijski industrijalac Paul Kupelwieser želeći obogatiti turističku ponudu za posjetitelje Brijuna kupio hidroavion “I Pola” uspostavljajući vezu sa Trstom, Anconom i Opatijom. Među početcima razvoja, prvo je postojala montažne zgrada, pod nazivom “Zračna luka Ljubljana – Pula”. Služila je i sa puno entuzijazma i ponosa, primila čak i 701.370 putnika, 1987. godine. Uz potporu lokalnih vlasti započeo je projekt izgradnje nove pristanišne zgrade, završene 1989. omogućivši istodoban dolazak i odlazak 10 zrakoplova te 5.000 putnika uz spremnost za protok milijun putnika godišnje. Nažalost, popraćeno ratnom situacijom, zračni promet je potpuno stagnirao te je ovisio o materijalnoj potpori Ministarstva pomorstva, prometa i veza. Nakon razdoblja rata, 1999.godine počinje značajniji rast prometa. Uz to mijenja se i struktura putnika, dotadašnji najbrojniji putnici su bili iz zapadnoeuropski zemalja, ponajviše britanci, dok se počinje javljati trend putnika iz zemalja bivšeg Sovjetskog saveza. Danas, osim strukture gostiju, kada se osjetno povećao broj putnika iz Europe promijenila se i struktura zrakoplovnih kompanija. Nekadašnje charter kompanije, zamijenile su niskobudžetne kompanije i kompanije koje lete na redovnim linijama. U nastavku rada prikazat ćemo usporedno izvješće posloводства.

Tablica 5.: Glavna poslovna obilježja Zračne luke Pule, usporedba 2022. u odnosu na 2021.godinu

OPIS POZICIJE	2021.	2022.
Broj putnika	270 035	396 724
Broj zrakoplova	8124	8516
Prosječan broj zaposlenih	138	148

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima *Zračna luka Pula“ d.o.o.* godišnje izvješće za godinu završenu 31. prosinca 2022. godine

Na osnovu podataka prikazanih u prethodnoj tablici 5 promet putnika je u 2022. godini iznosio 396.724 putnika što predstavlja povećanje od 46,92% u odnosu

³¹ Službena web stranica Zračne luke Pula, *Airport Pula* - URL: <https://airport-pula.hr/o-zracnoj-luci/razvoj-zracne-luke/> (pristupljeno 15.01.2024.)

na 2021.godinu, kada je promet iznosio 270.035 putnika. Broj zaposlenih osoba u zračnoj luci se povećao za deset osoba u odnosu na 2021. godinu kada je bila zaposleno 138 osoba.

U zračnoj luci Pula poslovanje je izgrađeno na profesionalnosti te predanosti poslu, dok su etika, timski rad i poštenje vodi ka ostvarenju novih ciljeva. Sukladno tomu, u sljedećoj tablici su navedena misija, vizija te ciljevi za sljedeće trogodišnje razbolje.

Tablica 6.: Misija, vizija i poslovni ciljevi zračne luke Pula

<p>MISIJA</p>	<p>„Mi vršimo prihvat i otpremu putnika, zrakoplova, tereta i robe, u domaćem i međunarodnom zračnom prometu, pritom pružajući svoje usluge na siguran i kvalitetan način.“</p>
<p>VIZIJA</p>	<p>„Biti konkurentna međunarodna zračna luka sa cjelogodišnjim redovitim i charter prometom. Želimo biti najsigurnija, najpouzdanija „glavna vrata“ za istarsku regiju te aktivan sudionik u stvaranju održivog razvoja i prosperiteta Istre.“</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zadovoljenje prometne potražnje u civilnom zrakoplovstvu osnovnim kapacitetima prometnih sadržaja. 2. Zadovoljenje prometne potražnje u civilnom zrakoplovstvu pratećim sadržajima. 3. Zadovoljenje prostornih uvjeta za

CILJEVI	<p>nesmetani daljnji razvoj ZL Pula.</p> <p>4. Zadovoljenje sigurnosnih uvjeta za slijetanje i polijetanje zrakoplova u instrumentalnim meteorološkim uvjetima, kao i kretanje po manevarskoj površini za postojeće i nove tipove zrakoplova.</p> <p>5. Zadovoljenje sigurnosnih uvjeta za kretanje i boravak zrakoplova, te njihov prihvat i otpremu na stajanci.</p>
---------	--

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima službene web stranice Zračna luka Pula

Osim zračne luke Pula, u Istarskoj županiji djeluje i manja zračna luka Vrsar. Zračna luka Vrsar je registrirana 1994. godine, za međunarodni promet. Koristi se za turistički promet malih zrakoplova te za izletničke i sportske letove. Zračna luka Vrsar, sletišta i uzletišta na lokalitetu Stancija Crljenka oko 2 km jugoistočno od Vrsara, uređeno 1976. za sportske zrakoplove, aviotaksije, padobranstvo i treninge te za potrebe vatrogastva.³²

Godišnji promet zračne luke Vrsar na godišnjoj razini broji približno 1000 zrakoplovnih operacija u vidu dolaska turista, turističke letove, trening pilote, školovanja i slično.³³ U njoj se također i održavaju i razna natjecanja, primjerice 1998. godine je održano svjetsko padobransko prvenstvo klasičnih disciplina.

Željeznički promet

Općenito u Hrvatskoj željeznice ne zadovoljavaju potrebe suvremenih turista, svojom brzinom i udobnošću, pa je to i jedan od najvažnijih razloga njihovog nekorištenja u turističke svrhe. Kako u cijeloj Republici Hrvatskoj, tako i u Istri, zastarjelost infrastrukture željeznica zahtjeva pojačanu investicijsku aktivnost. Investicije je potrebno poduzeti i ostvariti kako bi se kvaliteta željezničkih usluga podignula na višu razinu, a i samim time poboljšala njenu konkurentnost na

³²Istrapedia – zračna luka Vrsar, URL: <https://www.istrapedia.hr/en/natuknice/3800/zracna-luka-vrsar> (pristupljeno 15.01.2024.)

³³Turistička zajednica općine Vrsar – Zračna luka Vrsar, URL: <https://infovrsar.com/dolazak/zrakoplovom/> (pristupljeno 15.01.2024.)

prijevoznom tržištu u Republici Hrvatskoj. Potreba za izgradnjom željeznice u Istri razvila se s početkom razvoja raznih industrijskih djelatnosti, kao što su brodogradnja, elektroindustrije i slično. Nastavno na izgradnju pruge Beč - Trst, 1876. godine otvorena je za promet pruga Divača – Pula, koja je bila duga 122 kilometar sa ogrankom Kanfanar - Rovinj od 21,0 kilometra. Nadalje, zapadni dio Istre je s Trstom povezan tek 1902.godine, kada je izgrađena i puštena u promet uskotračna pruga na relaciji Poreč – Trst. Bila je duga 123,1 kilometar, a poznata je pod imenom „Parenzana“. Također, ista je ukinuta 1935.godine. Trebao je proći duži period do izgradnje nove pruge u Istri, 1951. godine je izgrađena i puštena u promet pruga Lupoglav – Štalije. Bila je duga 52,4 kilometra, a namjena joj je bila prijevoz raškog ugljena. Ono što je također bilo previđeno za tu prugu, je povezivanje s Rijekom i Zagrebom ispod Učke, što u konačnici nikada nije izvedeno.³⁴Početkom devedesetih godina, istarske pruge preuzimaju Hrvatske željeznice te ukupna dužina pruge tada iznosi 152,5 kilometara sa dodatnih 2,7 kilometara industrijskog kolosijeka. Opstanak, razvoj i budućnost istarske pruge je uvjetovan direktnim povezivanjem s hrvatskim prugama i uključenjem u europski željeznički sustav.

Slika 5. Prikaz pruge u Istarskoj županiji

Izvor: Istarska internetska enciklopedia- Istrapedia, URL: <https://www.istrapedia.hr/en/natuknice/3419/istarska-drzavna-zeljeznica> (pristupljeno 15.01.2024.)

³⁴ Gračan D., (2004.) *Strategija i planiranje u razvoju turizma i turističke ponude Istre* – doktorska disertacija, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, str. 73

Naziv za željezničke pruge koje prolaze istarskim poluotokom je Istarske pruge. Kao što je prikazano i na slici, kreće od Divače u Sloveniji, do Pule te odvojkom od Lupoglava do Raše, dok od Lupoglava i Rijeke postoji autobusna veza. Istarske pruge su odsječne od ostataka Hrvatskih Željeznica.

Pomorski promet

U Republici Hrvatskoj pomorski promet ima jako važnu ulogu u odvijanju trgovine. Zemljopisni položaj morskih luka upućuje na važan položaj Hrvatske na europskom prostoru, a to je područje važnog tranzitnog prometa. Istarska županija posjeduje 445 kilometara morske obale. 1850. godine je Austrougarska monarhija sagradila svoju glavnu ratnu luku, a to je bila luka Pula, uz nju su izgrađena i brodogradilišta, lukobrani, obala luke. Trenutno, područje Slobodne zone luke Pula je na lučkom području luke u akvatoriju južnog dijela pulske luke. Obuhvaća morski te kopneni dio koja ima ukupnu površinu 38 479 m². Na području luke se obavljaju djelatnosti skladištenja i prekrcaja tereta u pomorskom prometu. Na području Istarske županije djeluje ukupno 76 morskih luka, od toga su 37 luka otvorenih za javni promet i 39 luka posebne namjene.³⁵ Najveća luka u Istarskoj županiji je Luka Pula. Stalni granični prijelaz za međunarodni promet putnika i roba u pomorskom prometu nalazi se u Raši – Bršica, dok su stalni granični prijelazi za međunarodni promet putnika u pomorskom prometu Umag i Pula. U Istarskoj županiji djeluje ukupno 14 luka nautičkog turizma – marina, od toga 11 marina državnog značaja i 3 županijskog značaja. Što se tiče trajektnih linija unutar Republike Hrvatske, Istra je stalnom vezom povezana sa otokom Cresom, putem trajektnog pristaništa Brestova – Porozina, sezonskom vezom Pula – Mali Lošinj. Izvan granica Republike Hrvatske prema Veneciji i Trstu iz turističkih sjedišta, a to su Poreč, Pula, Rovinj i Umag. Možemo reći kako je more najjeftiniji putnički prijevozni put, ali dakako su neophodne investicije u infrastrukturu, primjerice putničke luke na otocima i obali, svjetionici, signalni uređaji.

³⁵ Bošnjak D., Duval J., Lupret O.S., Miljević S., Muškardin D., Paljuh M., Peteh N., Privrat D., Sebelić G., Frančula R., Čalić Š.G., *Plan razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027.*, Istarska županija – Regione Istriana, str. 33.

Tablica 7.: Promet putnika u Istarskim lukama, usporedba po godinama

NAZIV LUKE	PROMET PUTNIKA 2018. GODINE	PROMET PUTNIKA 2019. GODINE	PROMET PUTNIKA 2020.GODINE
Pula	961.024	981.751	514.971
Rovinj	118.387	154.260	20.562
Poreč	332.558	316.285	77.471
Novigrad	4.932	4.723	176
Umag	35.128	27.649	67
Rabac	617.422	618.024	271.117
UKUPNO	2.069.451	2.102.692	884.364

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Iz Tablice 7. Prometa putnika po lukama Istarske županije, vidljivo je kako je u prometu putnika u 2019. godini, u odnosu na 2018., zabilježen blagi porast, dok je u 2020. došlo do značajnog pada prometa putnika, što možemo pripisati pandemiji virusa COVID-19.

5. SWOT ANALIZA ISTARSKJE ŽUPANIJE

Swot analiza je osnovna tehnika strateške analize unutar poslovnih znanosti. Analizira te definira četiri ključna aspekta, a to su:

- ✓ S - strengths (snaga)
- ✓ W - weaknesses (slabosti)
- ✓ O - opportunities (prilike)
- ✓ T - threats (prijetnje)

Promatranjem vlastitih snaga te slabosti u kombinaciji sa prijetnjama i prilikama, dolazimo do strateških saznanja pomoću kojih možemo poduzeti pravilne mjere te aktivnosti za postizanje poslovnih ili drugih ciljeva. Potreba je razlikovati prednosti i nedostatke koje predstavljaju unutarnji čimbenici te mogućnosti i opasnosti koje predstavljaju vanjski čimbenici. Glavna razlika se nalazi u tome što na unutarnje čimbenike, prednosti i slabosti, imamo utjecaj te ih možemo prilagoditi, razvijati, popraviti ili djelovati na njih na određeni način, dok na vanjske čimbenike, prilike i prijetnje, ne možemo imati značajniji utjecaj, zbog toga ih je potrebno identificirati te biti spremno na prilagodbu.

U nastavku je izrađena tablica koja prikazuje swot analizu Istarske županije kao turističke destinacije.

Tablica 8. : Swot analiza Istarske županije kao turističke destinacije

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">✓ Najveća zelena oaza sjevernog Jadrana,✓ Istinski mediteranski doživljaji,<ul style="list-style-type: none">✓ Vrhunska gastronomija,✓ Autentični doživljaji,✓ Bogata kulturna baština – npr. spomenici svjetske kulture,	<ul style="list-style-type: none">✓ Pretjerana ovisnost o turističkoj sezoni,✓ Neadekvatna struktura te kvaliteta smještajnih kapaciteta,<ul style="list-style-type: none">✓ Nedostatak kapaciteta visoke kvalitete,✓ Nedovoljna povezanost lokalnih

<p>amfiteatar u Puli, Eufrazijeva bazilika u Poreču</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Brojne kulturne manifestacije – npr. Film festival u Puli, Festival vina središnje Istre u Gračišću ✓ Bioraznolikost, ✓ Visokokvalitetni proizvodi pogodni za ulazak u sustave kvalitete – npr. istarski med i istarska kobasica, ✓ Postojanje autohtone pasmine – npr. Istarsko govedo boškarin, ✓ Velik broj turističkih dolazaka 	<p>proizvođača i ugostiteljskih objekata,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Nedovoljno kvalitetna turistička ponuda u predsezoni i postsezoni, ✓ Nedovoljna osviještenost lokalnog stanovništva i turista o zaštiti okoliša ✓ Zastarjela komunalna infrastruktura - plin, kanalizacija, prometnice, voda
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Jačanje prepoznatljivosti ponude iz unutrašnjosti Istre, ✓ Sve kvalitetnije brendiranje na manje zastupljenim tržištima, ✓ Privlačnost Istre kao jedne od najrazvijenijih županija u RH, ✓ Kvaliteta te čistoća mora, ✓ Blizina najznačajnijih emitivnih tržišta Slovenija, Austrija, Italija i Njemačka, ✓ Širenje sustava javnog prijevoza, ✓ Povoljni klimatski uvjeti za razvoj većeg broja selektivnih oblika turizma, ✓ Trend razvoja adrenalinskih parkova, tematskih staza ✓ Umrežavanje putem 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Usporeni rast nacionalnog gospodarstva, ✓ Visoki porezi, pristojbe te nepovoljna porezna politika, ✓ Nedostatak ljudskog potencijala što se tiče i brojnosti i kvalitete, ✓ Jačanje drugih konkurentskih mediteranskih destinacija, ✓ Međudnos turizma i klimatskih promjena, ✓ Promjene u načinu ponašanja i potreba turista, ✓ Nedovoljno učinkovit zakonodavni i upravljački okvir,

<p>informacijsko-komunikacijskih tehnologija - web stranica, društvene mreže</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Povratak turista iz najbrojnijih emitivnih država ✓ Porast broja dolazaka iz udaljenih tržišta – SAD, Kanada, Južna Koreja, Kina, Japan, Australija ✓ Povećanje broja putnika u Zračnoj luci Pula 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Preopterećenost kompletne infrastrukture tijekom ljetnih mjeseci
--	--

Kao ključnu snagu Istarske županije izdvaja se očuvana biološka i krajobrazna raznolikost te očuvani razvojni prirodni potencijali. Istarska županija obiluje prirodnim ljepotama, kulturnom baštinom, vrhunskom gastronomijom, ugodnom klimom, brojnim turističkim manifestacijama, autohtonim vrstama i proizvodima. Sve više turističkih kretanja povezuje se sa putovanjima koja omogućavaju lokalno iskustvo, upoznavanje kulture i tradicije destinacije. Autohtona istarska maslinova ulja jedan su od najsnažnijih brendova Hrvatske u svijetu te zaštitni znak domaće gastronomije, ali i poljoprivrede. Istarski maslinari kao jedni od najvrjednijih hrvatskih ambasadora, iz godine u godinu osvajaju najviša odličja te pozicioniraju svoje proizvode na najviše police u odnosu na globalnu konkurenciju.

Primjeri uzornih regija pokazuju da je jedan od kritičnih faktora uspjeha na turističkom tržištu prepoznatljivost. Osim razvoja i upravljanja robnom markom te njenom sveobuhvatnom primjenom, vizualna je prepoznatljivost prostora turističkih regija također visoko korelirana s lojalnosti posjetitelja. U polazištima strategije je tipična istarska arhitektura prepoznata kao snaga, no radi se o naslijeđenim elementima koje posjetitelji otkrivaju tijekom svog boravaka. Stoga Istarska županija konstantno unapređuje i proširuje svoju turističku ponudu. Primjerice, s ciljem jačanja turističke ponude i prepoznatljivosti Istre kao destinacije predstavnici Istra Outdoor Experience tima zajedno s novim suradnicima područja južne i središnje Istre sudjeluju na Međunarodnom sajmu turizma i rekreacije.

Jedna od ključnih nedostataka je investicijsko okruženje. Prema WET T&T indeksu konkurentnosti, Hrvatska ima nepovoljno i nekonkurentno poslovno investicijsko okruženje. Iako je institut za razvoj poslovnog upravljanja objavio izvješće o globalnoj konkurentnosti za 2022. godinu u kojem je Hrvatska zauzela 46. mjesto, što je rast u odnosu na prethodnu, 2021. godinu kada se nalazila na 59. mjestu. Nadalje, što se tiče nedovoljno učinkovitog zakonodavnog upravljačkog okvira, nedostaje okvir za praćenje i analizu podataka o relevantnim pokazateljima turističke održivosti koji mogu imati utjecaj na donošenje odluka te investicija. Ukupna kompleksnost zakonodavnog okvira utječe i na investicije i na cjelokupno poslovanje u turizmu. Također treba naglasiti i utjecaj kriza na turizam te na promjene ponašanja turista te njihove potrebe. Prethodno razdoblje obilovalo je globalnim i regionalnim krizama različitih tipova. Zadnja, pandemija virusa COVID – 19 je preusmjerila sklonosti potrošača na zelenije opcije, bliže prirodu te nam je ukazala na potrebu proaktivnog planiranja kako bi se povećala otpornost destinacije u slučaju kriznih situacija. Krize izazivaju promjene na razini cijelog sustava turističke ponude i potražnje, a nedostatak prikladnog modela upravljanja umanjuje mogućnost uspješnog odgovora i prilagodbe na promjene.

U okviru slabosti, istaknut ću neadekvatnu strukturu i kvalitetu smještajnih kapaciteta, nekontroliran rast smještaja koji uglavnom posluje u jednom dijelu godine (sezonalni smještaj) stvara sve veći pritisak na prostor (okolišno-prostorna održivost), generira prihod po noćenju manji od usporedivih zemalja i generalno umanjuje konkurentnost hrvatskog turizma (ekonomska održivost) te smanjuje ukupan doprinos turizma cijelom gospodarstvu.

6. SELEKTIVNI TURIZAM U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

Selektivni turizam obilježava novu kvalitetu i obilježja suvremenog i budućeg turizma, vodi računa o odgovornom ponašanju sudionika, odnosno vodi računa o kvaliteti usluge, o identitetu i humanosti turističke usluge kao i o ekološki osviještenim turistima, socijalno odgovornim i uravnoteženim brojem turista koji ne ugrožavaju lokalno stanovništvo na određenom području.³⁶ Dakle možemo zaključiti kako selektivni turizam obilježava novu kvalitetu i obilježja suvremenog i budućeg turizma, vodi računa o odgovornom ponašanju sudionika, odnosno vodi računa o kvaliteti usluge, o identitetu i humanosti turističke usluge kao i o ekološki osviještenim turistima, socijalno odgovornim i uravnoteženim brojem turista koji ne ugrožavaju lokalno stanovništvo na određenom području

Prema sadržaju ponude, selektivni turizam dijelimo na:³⁷

- ✓ turizam prirodnih,
- ✓ turizam društvenih resursa.

U turizam prirodnih resursa ubrajamo zdravstveni turizam, sportski turizam, nautički turizam, eko turizam, lovni i ribolovni turizam, ruralni turizam, dok u turizam društvenih resursa ubrajamo kulturni turizam, gastronomski turizam, turizam događaja, vjerski turizam te turizam na umjetno stvorenim atrakcijama.

6.1. Oblici selektivnog turizma s primjerom prakse Istarske županiji

1. Ruralni turizam

Ovakva vrsta turizma podrazumijeva svaku turističku aktivnost u ruralnom području. Tako u ruralni turizam spadaju i oblici turizma kao što su agroturizam, seoski turizam, cikloturizam, gastroturizam te mnogi drugi. U današnje vrijeme potražnja za ruralnim turizmom sve je veća zbog činjenice da ljudi sve više imaju potrebu za mirom i istinskim odmorom u očuvanoj prirodi i zdravoj klimi. Ruralni

³⁶ Jadrešić, V.:Janusovo lice turizma, *Od masovnog do selektivno-održivog turizma*, Plejada 2010, (str.176)

³⁷ Jadrešić, V.:Janusovo lice turizma, *Od masovnog do selektivno-održivog turizma*, Plejada 2010, (str.177)

prostor i sve aktivnosti koje se na istom nude su osnovni resurs za razvijanje ruralnog turizma na nekoj destinaciji.

Unutrašnjost Istre je bogata ruralnim prostorom, istarska sela koja pružaju zdravu klimu, mir, tišinu, očuvanu prirodu, čist zrak i vodu bogatu gastronomsku ponudu i bogatu kulturnu baštinu. Smještajni objekti u ruralnom dijelu Istre obuhvaćaju agroturizme, ruralne B&B-e (Bed and Breakfast), ruralne kuće za odmor, ruralne vile, ruralne obiteljske hotele, smještaj na vinskoj cesti i ruralna kamp odmorišta.

Primjeri najpoznatiji objekta agroturizma Istarske županije su:

- ✓ obiteljsko imanje „Ritossa“,
- ✓ seosko gospodarstvo „San Mauro“,
- ✓ taverna „Pino“.

Kategorija koja se najviše razvija su ruralne kuće za odmor. To su objekti u kojem se gostima pružaju usluge smještaja i korištenja okućnice u ruralnom okruženju, opremljena tako da gost sam može pripremati i konzumirati hranu.

Primjeri najpoznatijih ruralnih kuće za odmor u istarskoj županiji su:

- ✓ ruralna kuća „Ana“,
- ✓ ruralna kuća „Luigi e Luisa“,
- ✓ ruralna kuća „Damiana“,
- ✓ ruralna kuća „Regina“.

2. Nautički turizam

Istra je destinacija koja je razvila i u svoju turističku ponudu uvrstila i nautički turizam zahvaljujući prirodnoj ljepoti, čistim morem, razvedenoj obali i povoljnom geografskom položaju. Istra broji trinaest marina od čega su četiri u sustavu ACI marina.

Popis ACI marina Istarske županije:

- ✓ ACI marina Umag,
- ✓ ACI marina Rovinj,

- ✓ ACI marina Pula,
- ✓ ACI marina Pomer.

Popis ostalih marina Istarske županije:

- ✓ marina Nautica u Novigradu,
- ✓ marina Červar Porat,
- ✓ marina Parentium u Poreču,
- ✓ marina Poreč,
- ✓ marina Funtana,
- ✓ marina Vrsar,
- ✓ marina Valalta u Rovinju,
- ✓ marina Veruda u Puli,
- ✓ marina Bunarina u Puli.

3. Zdravstveni turizam

Razvoj zdravstvenog turizma u Hrvatskoj počeo je još krajem 19-og stoljeća u mjestima s ljekovitim čimbenicima (kupališna mjesta, mjesta s ljekovitom vodom, klimatska lječilišta, mjesta bogata ljekovitim blatom). Istra u sklopu zdravstvenog turizma nudi luksuzne hotele s pažljivo osmišljenom i sveobuhvatnom ponudom wellnesa, lječilišni turizam na termalnom izvoru, medicinske ustanove i stomatološke ordinacije. Upravo ti sadržaji su temeljni element za razvoj zdravstvenog turizma i privlačenje gostiju koji žele poboljšati zdravlje, korigirati izgled ili jednostavno smanjiti stres i podići životnu energiju. Postoje tri oblika zdravstvenog turizma, a to su medicinski, wellness i lječilišni turizam.

Primjeri medicinskog oblika selektivnog turizma Istarske županije:

- ✓ dentalna poliklinika Morelato,
- ✓ dentalni centar Rident,
- ✓ zdravstveni centar Histrica Medic,
- ✓ Mythos Medical Spa - Boutique Hotel Valsabbion,
- ✓ poliklinika Peharec.

Primjeri wellness oblika selektivnog turizma Istarske županije:

- ✓ wellness centar hotela Sol Umag,
- ✓ Albaro wellness&spa Grad hotela Rovinj,
- ✓ Carolea spa hotela Adriatica Istra.

Primjeri lječilišnog oblika turizma Istarske županije:

- ✓ Istarske toplice,
- ✓ specijalna bolnica za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat” u Rovinju.

4. Kulturni turizam

Ovakva vrsta turizma temelji se na kulturnoj i povijesnoj baštini neke destinacije te njenim običajima i tradiciji. U oblik kulturnog turizma ulaze, turizam baštine, umjetnički turizam, kreativni turizam i etnički turizam. Turizam baštine jest turizam koji se sastoji od materijalnog dijela poput kulturno povijesnih spomenika, i nematerijalnih resursa poput manifestacija, kulturnog naslijeđa, religije i slično. Umjetnički turizam fokusiran je na vizualne i reproduktivne umjetnosti kao što su balet, opera i razni festivali, zatim kreativni turizam podrazumijeva da turist u destinaciji u kojoj se nalazi učestvuje u raznim interaktivnim aktivnostima. Smatra se kako će u budućnosti kreativni turizam nestati jer turisti nisu zainteresirani za ovaj oblik putovanja.

Istarska županija ima visoku razinu kulturnih atrakcija i aktivnosti u svojoj ponudi. Svojom prošlošću obiluje mnoštvom kulturnih spomenika i znamenitosti, ali i raznim kulturnim zbivanjima i običajima. Možemo reći da gotovo svaki grad, mjesto, obala ima neki vrijedan spomenik ili ostatak primjerice antičkog ili rimskog doba.

Primjeri kulturnog oblika turizma Istarske županije – znamenitosti:

- ✓ Arena – amfiteatar u Puli,
- ✓ Eufrazijeva bazilika u Poreču,
- ✓ Augustov hram u Puli.

Primjeri kulturnog oblika selektivnog turizma Istarske županije – kulturne ustanove:

- ✓ arheološki muzej Istre u Puli,

- ✓ povijesni i pomorski muzej Istre u Puli,
- ✓ etnografski muzej Istre u Pazinu.

Primjeri kulturnog oblika selektivnog turizma istarske županije – kulturni događaji:

- ✓ sajam knjiga Puli,
- ✓ filmski festival u Puli,
- ✓ manifestacija Rovinjske noći,
- ✓ manifestacija „Trke na prstenac“ u Barbanu.

U sklopu tradicijskog oblika postoji specifičnost, a to je karakterističan i jedinstveni način sviranja pod nazivom petotonska istarska ljestvica te upravo on čini zaštićenu nematerijalnu baštinu UNESCO-a.

5. Sportski turizam

Sportske aktivnosti još su od najranijih dana bile dobar motiv i poticaj za putovanja. U prošlosti su sportske aktivnosti bile jedne od popularnijeg vida kretanja, a današnjicu obogaćuju s pozitivnim utjecajem destinacije, jer obogaćuju njenu ponudu i stvaraju imidž. Turistička putovanja kod sportskog turizma ne moraju nužno biti motivirana sportom, turisti često znaju na putovanjima drugih tipova turizma koristiti sportske aktivnosti.

Nositelji sportskog turizma u Istri su većinom hoteli koji nude širok spektar sportsko – rekreacijskih aktivnosti. Istarskog županiji odlikuje blagom i toplom klimom te prekrasnom prirodom što ide u korist raznim sportskim aktivnostima. Istra obiluje obilježenim biciklističkim stazama za koje su izrađene posebne karte. Dio ih se nalazi po gradovima i urbanim sredinama dok ostali dio po brdskim šumovitim i brdskim putovima. Sport koji se dosta popularizirao u Istri je penjanje po stijenama, koje je aktualno kroz cijelu godinu te trenutno postoji 25 sportskih penjališta. Također, od atraktivnijih sportova spomenuo bi i golf, koji privlači velik broj stranih turista, ali i domaćih. Istaknut ću, golf igralište Adriatic, smješteno je u Savudriji, u blizini grada Umaga i dio je ukupne ponude resorta s luksuznim hotelom i apartmanskim naseljem. Zaključno ću spomenuti i tenis, odnosno ATP turnir u Umagu. Turnir predstavlja jedna od najvećih sportskih manifestacija koji se održava u čak u cijeloj

Hrvatskoj, već dugi niz godina doprinosi obogaćivanju turističke ponude Umaga i Istre te predstavlja veliki motiv dolaska u destinaciju. Održava se u srpnju te privlači niz tenisača s najvećih emitivnih tržišta, kao i njihove navijače. ATP turnir je 2023. godine privukao 100 000 posjetitelja. Osim briljantnih teniskih mečeva, posjetitelji su tijekom 11 dana mogli uživati i u glazbenom programu Umag Music Nights s koncertima domaćih i regionalnih zvijezda te nastupima svjetskih DJ-eva koji su im priuštili 10 večeri glazbenog spektakla. Neizostavno mjesto bila je i Taste Istria zona na kojoj se predstavilo 18 cijenjenih istarskih vinara koji brojnim međunarodnim nagradama i priznanjima osnažuju imidž Istre kao vinske regije.³⁸

Ostali primjeri sportskog oblika selektivnog turizma Istarske županije:

- ✓ konjički centar Istra horse trekking u Poreču,
- ✓ Konjički centar Katoro u Umagu,
- ✓ Ranch Lunghi u Medulinu,
- ✓ jedriličarski klub Maestral u Rovinju,
- ✓ adrenalinski park Glavani u Barbanu,
- ✓ slobodno penjanje Zarečki krov u Pazinu.

6. Gastronomski turizam

Gastro turizam je dio kulturnog turizma te naglašava kuhinju kao manifestaciju određenog oblika kulture. Na globalnom turističkom tržištu, velik broj zemalja ulažu i velika sredstva u svrhu promocije vlastitog gastro turizma, što dovodi do posebnosti i prepoznatljivosti. Postoje dva glavna razloga zaokupljenosti hranom, prvi je samo preživljavanje, dobrobiti i zdravlje. Dok je drugi važan razlog taj da hrana ima bitnu ulogu u ljudskoj reprodukciji te kognitivnom i fizičkom razvoju. Hrana i piće su postali sve traženija stavka u suvremenom društvu, a doživljaj koji nam hrana pruža je postao važan motiv turističkog kretanja.

Gastro turizam je jako poznat u Istri, najviše po svojim autohtonim jelima te velikom broju agroturizama koji spremaju tradicionalna i autohtona jela. Istra obiluje poznatim vinskim stazama i podrumima, u kojima se nalaze male kušaonice, koje su vrlo privlačne kako stranim tako i domaćim gostima. Također, Istra je poznata i po

³⁸ ATP Croatia Open Umag – URL: <https://www.croatiaopen.hr/hr/turnir/povijest-turnira/> (pristupljeno 13.02.2023.)

vrhunskoj kvaliteti maslinovog ulja, dugogodišnjim nasadima maslinika te novim uljarama. Također, istarska županija ne zaostaje ni po pitanju sira, meda i mesa. Poznati su brojni sajmovi na kojima se predstavljaju mesna i sirne prerađevine od istarskih goveda.

Primjeri najpoznatijih istarskih gastronomskih proizvoda:

- ✓ istarski pršut,
- ✓ istarski sir,
- ✓ Istarska malvazija,
- ✓ Istarski teran,
- ✓ tartufi,
- ✓ črpinja – istarska peka.

Kao kvalitetni primjer gastronomske ponude izdvojit ću i restoran Monte, koji se nalazi u Rovinju. Restoran Monte je prvi restoran u Hrvatskoj koji je dobio Michelinovu zvjezdicu, 2017. Godine, koju je uspio zadržati i do sada.³⁹ Današnja ponuda restorana Monte oslanja se na dva degustacijska menija: Essence i Tendence, pri čemu su namirnice za izradu bazirane na lokalnim i domaćim namirnicama.

7. Ekoturizam

Ekoturizam označava putovanja u prirodna područja uz poštovanjem prema takvom prostoru, budući da je to najčešće prostor s visokim stupnjem zaštite okoliša. Svrha ekoturizma, osim same edukacije turista je i osiguranje novca za očuvanje prirode određene destinacije, jačanje lokalne zajednice destinacije te poticanje tolerancije te poštivanje kulture. Ali, ipak za ekoturizam nije potrebna samo čista priroda i turist, već i odgovornost i od strane turista i od strane lokalne zajednice.

Istra je regija koja obiluje prirodnim ljepotama te je u sklopu toga i prepoznala bitnost njihovih očuvanja te zaštite okoliša, u vidu toga sustavno sudjeluje u različitim projektima od eko važnosti. U Istri se od 2019.godine tiska brošura o eko prijateljskim sadržajima, pod nazivom „Istra ecoxperience – sve eko iz Istre“. Cilj brošure ima promociju održivog razvoja turizma te osvješćivanje o ekologiji i umrežavanje svih dionika ekološke ponude u Istri. Brošura je tiskana na više jezika,

³⁹ Restaurant Monte – URL: <https://www.monte.hr/> (pristupljeno 15.02.2024)

hrvatsko – talijanska verzija te englesko – njemačka. Tiskana je na ekološkom papiru te ju je dizajnirao Studio Sonda. Brošura je višejezična (hrvatsko-talijanska i englesko-njemačka), tiskana je na ekološkom papiru, a dizajnirao ju je Studio Sonda.⁴⁰ U brošuru su uvršteni eko – prijateljski smještaji, privatni, certificirani sa oznakom Eco Domuc, kampovi sa oznakom EU Ecolabel te hoteli s međunarodnom eko oznakom Travelife. Osim toga, u brošuru ulaze i plaže s Plavom i Zelenom zastavom i Eko plaže, e-punionice punionice za električna vozila i bicikle i eko manifestacije ekoloških i autohtonih proizvoda ili eko-prijateljske aktivnosti, ali isto tako i certificirani ekološki proizvođači koji svoju ponudu prodaju na kućnom pragu.

Oznaka EU Ecolabel je dokaz izvrsnosti i kvalitete kojim proizvođači i pružatelji usluga pokazuju svoje društveno odgovorno poslovanje. Europski potrošači ga prihvaćaju kroz zelenu javnu nabavu i kroz osobnu potrošnju kao dodatnu potvrdu kvalitete, „dobro za okoliš, dobro za mene“.⁴¹ Oznaka EcoDomus je program označavanja kojega provodi Upravni odjel za turizam Istarske županije s ciljem povećanja društvene i ekološke odgovornosti u turizmu. Usklađen je s globalnim smjericama održivog razvoja te garantira cjelovitu zaštitu zdravlja i okoliša.⁴² Oznaka Travelife je međunarodni certifikacijski sustav za promicanje održivosti unutar turističke industrije. Pomaže turoperatorima, hotelima i ostalim smještajnim kapacitetima da upravljaju i prate svoj društveni i ekološki utjecaj, kao i da o svojim postignućima informiraju goste i partnere.⁴³ Oznaka Plava zastava za plaže i marine je međunarodni ekološki program zaštite okoliša mora i priobalja, čiji je prvenstveni cilj održivo upravljanje i gospodarenje morem i obalnim pojasom te se njihov broj u Istarskoj županiji povećava svake godine.

Primjeri eko muzeja:

1. Batana u Rovinju
2. ISTRIAN de Dignan u Vodnjanu

⁴⁰ Istarska županija - Istra -Istria.hr, URL; <https://www.istra-istria.hr/hr/zupanijski-ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-turizam/programi-i-projekti/razvojni-projekti-u-turizmu/istra-ecoxperience-sve-eko-u-istri/>, (pristupljeno 20.02.2023.)

⁴¹ RH Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, URL; <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-klimatske-aktivnosti-1879/eko-oznake/znak-zastite-okolisa-europske-unije-eu-ecolabel/1420> (pristupljeno 20.02.2023.)

⁴² Istra.hr, URL: <https://www.istra.hr/hr/business-information/projekti/eco-domus> (pristupljeno 20.02.2023.)

⁴³ Istra ecoxperience – eko oznake ECOXPERIENCE – službeni portal; URL <https://www.istraecoxperience.com/hr/korisne-informacije/eko-oznake> (pristupljeno 20.02.2023.)

3. Park Kažuna
4. Kuća istarskog maslinovog ulja u Puli

Primjeri zaštićenih dijelova prirode:

1. Nacionalni park Brijuni
2. Park prirode Kamenjak
3. Učka

8. Vjerski turizam

Vjerski turizam se definira kao skup potreba, odnosa i uslužnih aktivnosti kojima se zadovoljavaju duhovne, kulturne i socijalne potrebe vjernika koje proizlaze iz njihova religijskog opredjeljenja, odnosno vjere kojoj pripadaju i to na turistički način.⁴⁴ Očituje se solidarnosti, humanosti i prijateljstvu vjernika turista u susretu s ljudima različitih kultura, nacija ili vjera, a i u upoznavanju prirodnih i stvorenih bogatstva svoje ili zemlje koju posjećuju. Glavna motivacija se nalazi u potrebi štovanja određenog hodočašća, mjesta ili spomenika od religijskog interesa.

U Istarskoj županiji postoje hodočašća, festivali duhovne glazbe, konferencije kulturno-religijskog sadržaja, procesije uz štovanje određenog svetca zaštitnika i duhovne obnove. Bogata povijesna, kulturna i crkvena materijalna i nematerijalna baština u Istri je veliki potencijal za daljnji razvoj vjerskog turizma. Istra obiluje sa oko petstotinjak crkvi, primjerice Pulska katedrala, Eufrazijeva bazilika u Poreču, Pazinsko sjemenište, nadalje postoje i brojne sakralne umjetnosti fresaka i ikona te glagoljskih zapisa. U Istri postoje oko 140 lokaliteta na kojima se nalaze freske, od velikih i raskošnih do pojedinačnih scena i fregmenata.

Primjeri:

- ✓ Aleja glagoljaša s jedanaest spomen-obilježja između gradića Huma i Roča,
- ✓ Freske u crkvi Sv. Roka u Draguču,
- ✓ Križni put po Kaštelirskim poljima,
- ✓ Hodočašće putevima biskupa Francesca Bonifacia iz Pirana,

⁴⁴ Vizjak A.,(1993.) Stručni rad, *Vjerski turizam kao novi oblik turizma*, EKON. VJESNIK, Vol. 6 No. 1 str.141-148, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/228129> (pristupljeno 20.02.2023.)

- ✓ Smotra starocrkvenog pjevanja „Maša po starinski“ u Pavlinskom samostanu u Svetom Petru u šumi

Eufrazijeva bazilika u Poreču, podignuta u vrijeme biskupa Eufrazija, u 6. stoljeću, obuhvaća atrij, krstionicu, biskupsku palaču, mozaike i ostatke sakralnih objekata iz razdoblja od 3. do 4. stoljeća. Mozaici kojima su oslikani unutrašnjost i pročelje crkve ubrajaju se u vrijednu ostavštinu bizantske umjetnosti, a zahvaljujući podnim mozaicima i očuvanim natpisima mogu se iščitati sva razdoblja njezine izgradnje i obnavljanja.⁴⁵ Predstavlja najvrjedniji kulturni spomenik Poreča, također je i jedna od najbolje očuvanih ranokršćanskih cjelina te pripada najznačajnijim svjetskim povijesnim spomenicima što je prepoznao i UNESCO te ju je 1997. godine uvrstio u spomenike svjetske kulturne baštine.

⁴⁵ MyPorec – Eufrazijeva bazilika u Poreču, URL: <https://www.myporec.com/hr/otkrijite-porec/eufrazijeva-bazilika/25> (pristupljeno 20.02.2024.)

7. STRATEGIJA RAZVOJA ISTARSKJE ŽUPANIJE ZA RAZDOBLJE OD 2022. DO 2027. GODINE

Plan razvoja Istarske županije za razdoblje 2022. – 2027. je temeljni srednjoročni akt strateškog planiranja, čija je svrha definiranje posebnih ciljeva za provedbu dugoročnih akata strateškog planiranja. Izradom Plana razvoja odražava se kontinuitet provedbe procesa strateškog planiranja na području Istarske županije.⁴⁶

Nositelj izrade Plana razvoja je Istarska županija, dok je javna ustanova „Regionalni koordinator Istarske županije za europske programe i fondove – Coordinatore regionale della Regione Istriana per i programmi e fondi europei“ koordinator postupka izrade u suradnji s angažiranim vanjskim stručnjacima. Osim istaknutih nositelja, u izradi plana su sudjelovali i Partnersko vijeće, Glavni županijskog tima, radne skupine te dionici koji su uključeni u šest tematskih podskupina:

- ✓ Obrazovanje, znanost, kultura i sport,
- ✓ Infrastruktura,
- ✓ Okoliš, priroda i prostorno uređenje,
- ✓ Gospodarstvo i tržište rada,
- ✓ Demografija, zdravstvo, socijalna uključenost i poboljšanje kvalitete života, civilno društvo i mladi,
- ✓ Institucionalni i provedbeni okvir Plana razvoja Istarske županije za razdoblje 2022. – 2027.

Temeljem načela partnerstva i suradnje te ostalih načela politike regionalnog razvoja, utvrdila se srednjoročna vizija razvoja: „Zelena, otporna, povezana i pametna regija prepoznatljivog identiteta i visoke kvalitete života koja svoj razvoj temelji na inovativnom i konkurentnom gospodarstvu“⁴⁷ Sukladno navedenoj viziji, otpornost Istarske županije očituje se u više elemenata društveno gospodarskog

⁴⁶ Regionalni koordinator Istre, AURORA – URL: <https://www.istra-europa.eu/stratesko-planiranje/plan-razvoja-istarske-zupanije-2021-2027/> (pristupljeno 15.03.2024.)

⁴⁷ Istarska županija - Regione Istriana, „Plan razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027.“, https://www.istra-istria.hr/media/filer_public/f1/f9/f1f99026-7de8-432c-8cd6-781f5698ab27/240221_plan_razvoja_2022-2027.pdf (pristupljeno 15.03.2024.)

razvoja, od sposobnosti ublažavanja rizika uzrokovanih klimatskim promjenama, preko diversifikacije gospodarskog sektora i inovativnog pristupa tradicionalnim industrijama do zdravstvene i socijalne vitalnosti stanovništva kao njenog ključnog resursa, a sve uz zadržavanje uključivosti i multikulturalnosti. Uz zadržavanje uključivosti i multikulturalnosti, Istarska županija ostaje najrazvijenija regija u Republici Hrvatskoj te dodatno unapređuje povezanost na regionalnoj razini.

Plan razvoja Istarske županije za razdoblje od 2022. do 2027. je podijeljen na četiri glavna prioriteta, a to su sljedeći:⁴⁸

- ✓ Zelena i povezana regija,
- ✓ Pametna regija znanja, prepoznatljiva po visokoj kvaliteti života, dostupnom obrazovanju i uključivosti,
- ✓ Regija inovativnog i konkurentnog gospodarstva u funkciji održivosti,
- ✓ Regija koja njeguje i promovira prepoznatljivost istarskog identiteta.

Za svaku navedenu kategoriju definirano je 16 posebnih ciljeva te 77 mjera za njihovu provedbu.

Zelena i povezana regija

Sukladno odredbama Plana razvoja, Istarska županija bit će prepoznata kao zelena i povezana regija, koja će visoku kvalitetu života svojim stanovnicima osiguravati kroz odgovoran odnos prema prostoru, održivo upravljanje okolišem, unapređenje prometne i digitalne povezanosti te kvalitetnu i dostupnu komunalnu infrastrukturu. U eri klimatskih promjena jedan od glavnih ciljeva je i smanjiti oslanjanje na ekološki nepovjerljive izvore energije te se okrenuti ekonomski i tehnološki isplativim i naprednim oblicima obnovljivih izvora energije. Osim toga, ključno je i ulaganje i u informacijsko-komunikacijsku te prometnu infrastrukturu. Bitno je također i uvođenje multimodalnog prijevoza te veća ulaganja u željeznice. Još jedno od ulaganje je i implementacija suvremenih tehnologija te unapređenje digitalne povezanosti Istarske županije. Osigurati će se ravnomjeran razvoj urbanih i ruralnih dijelova regije i njenog priobalja i unutrašnjosti, uz pridavanje pažnje očuvanju biološke i krajobrazne raznolikosti. Nužno je i osigurati kvalitetu komunalnih

⁴⁸ Istarska županija - Regione Istriana, Plan razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027 „Prilog 5. Teritorijalna strategija razvoja otoka Istarske županije“, <https://www.istra-europa.eu/wp-content/uploads/2024/02/Teritorijalna-strategija-razvoja-otoka-Istarske-zupanije.pdf>

usluga uz unapređenje sustava vodoopskrbe i odvodnje te osiguravanje dovoljne količine vodnih resursa, iznimno u razdobljima opterećenosti pod sezonom, a uz to će se i odgovoriti na izazove gospodarenja otpadom.

Tablica 9.: Prioriteti javne politike Zelene i povezane regije, ciljevi i mjere

CILJEVI	MJERE
<p>1. Energetska tranzicija i suočavanje s posljedicama klimatski promjena</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poticanje energetske učinkovitosti i korištenje energije iz OIE, ✓ Prilagodba klimatskim promjenama, ✓ Smanjenje emisije stakleničkih plinova te poboljšanje kvalitete zraka, ✓ Poboljšanje energetske infrastrukture.
<p>2. Održivo prometno i komunikacijsko povezivanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poboljšanje cestovnog prometa i infrastrukture, ✓ Poboljšanje željezničkog prometa i infrastrukture, ✓ Poboljšanje pomorskog prometa i infrastrukture, ✓ Poboljšanje zračnog prometa i infrastrukture, ✓ Poboljšanje informacijsko-komunikacijske infrastrukture i razvoj Istre kao regije ultra brzog interneta, ✓ Razvoj i unapređenje biciklističke prometne infrastrukture, ✓ Unaprjeđenje mobilnosti, sigurnosti i održivosti prometnog povezivanja.
<p>3. Strateški i održiv pristup prostornom razvoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Definiranje smjernica prostornog razvoja, ✓ Integralno upravljanje obalnim područjem i planiranje korištenja mora, ✓ Prostorno planiranje morskih područja te uključanje u relevantne sektorske dokumente.
<p>4. Odgovorno upravljanje okolišem i prirodom</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Jačanje zaštite okoliša i prirode, upravljanje zaštićenim dijelovima prirode ekološke mreže te valorizacija prirodne baštine, ✓ Jačanje primjene čistih i ekološki učinkovitijih tehnologija,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Osiguranje praćenja utjecaja okoliša na zdravlje stanovništva.
5. Jačanje komunalne infrastrukture i usluga	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Održivo gospodarenje otpadom, ✓ Unaprjeđenje sustava vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, ✓ Funkcionalno povezivanje komunalnih usluga i sustava te javnih poduzeća, ✓ Poticanje razvoja energetski učinkovitih sustava javne rasvjete, ✓ Izgradnja i uređenje komunalne infrastrukture.
6. Jačanje kapaciteta za upravljanje rizicima	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Unapređenje sustava civilne zaštite

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima iz Teritorijalne strategija razvoja otoka Istarske županije

Regija koja njeguje i promovira prepoznatljivost istarskog identiteta

S ciljem naglašavanja komparativne prednosti pred drugim područjima, odnosno očuvanja regionalnog identiteta, jedan od prioriteta javnih politika je i njegovanje istarskog identiteta. Kao što smo objasnili već kroz diplomski rad, istarski identitet je uvjetovan kulturnom i povijesnom tradicijom te osebnosti u odnosu na ostala područja u Hrvatskoj. regionalni identitet koji uvažava specifičnost Istarske županije odnosno onog što nekoga čini istrijanom nije isključujući, već upravo suprotno. Njegov kontinuitet se planira osigurati kroz naglašavanje edukativne komponente nužne za nastavak tradicije, dakle prenošenje tradicijskih vrijednosti novim generacijama. Cilj je okupiti sve organizacije koje skrbe o očuvanju tradicije te identiteta istrijana, zbog kvalitetnije koordinacije i osmišljavanje novih inicijativa. Uz to je, naravno i briga o materijalnoj i nematerijalnoj baštini također u središtu istarskog kulturnog identiteta te također i očuvanje tradicija nacionalnih manjina. Primjerice, pripadnicima talijanske nacionalne manjine se osigurava pravo na uporabu jezika i pisma, pravo na očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta, pravo na predškolsko,

osnovnoškolsko, srednjoškolsko te višeškolsko obrazovanje na vlastitom jeziku te pravo na isticanje svojih nacionalnih obilježja.

Tablica 10.: Prioriteti javne politike Regija koja njeguje i promovira prepoznatljivost istarskog identiteta, ciljevi i mjere

CILJEVI	MJERE
<p style="text-align: center;">1. Potporna očuvanju i razvoju sastavnica istarskog identiteta</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Razvoj zavičajnog identiteta, ✓ Promocija i afirmacija brenda Istrian Quality IQ.
<p style="text-align: center;">2. Razvoj kulturnog sektora, te jačanje kulturnog identiteta, baštine i tradicije</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Očuvanje kulturne baštine i tradicije nacionalnih manjina, ✓ Očuvanje talijanskog jezika i promocija dvojezičnosti, ✓ Očuvanje nematerijalne baštine, obnova materijalne baštine te njihova valorizacija i prezentacija, ✓ Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj kulturnih i kreativnih industrija uz intersektorsko umrežavanje, ✓ Razvoj kulturne infrastrukture, ✓ Potpora umjetničkoj produkciji, ✓ Razvoj Istre kao filmske destinacije.

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima iz Teritorijalne strategija razvoja otoka Istarske županije

Regija inovativnog i konkurentnog gospodarstva u funkciji održivosti

Kao što smo veći naveli na početku poglavlja, Istarska županija će svoj održivi rast temeljiti na zelenim, održivim i tehnološki naprednim oblicima gospodarstva. Ključan faktor za povećanje konkurentnosti je digitalna transformacija. Upravo ona predstavlja nove prilike za tradicionalno jake industrije, paralelno dajući zamah i

industrijama u nastajanju. Kako bi došlo do dinamiziranja tržišta rada zalagat će se snažniji i bolji dijalog između poslovnog i obrazovnog sektora te će se osigurati pravovremena reakcija obrazovnog sustava na potrebe tržište rada. U ovu mjeru je također uključeno i naše sveučilište, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli imati ulogu predvoditelja promjena. Razvoj sektora koji se temelji na inovacijama i znanu prilika je za preobrazbu i povećanje produktivnosti regionalnog gospodarstva. Naravno, turizam će i dalje biti ključni generator razvoja, ali će uz to Istarska županija kao funkcionalna turistička regija nuditi cjelovit turistički proizvod, uz produljenje trajanja sezone okrenut će se ka proizvodima više dodane vrijednosti . Uz to će se i specijalizirati posebni oblici turizma, o kojima smo prethodno više govorili, a od posebnog značaja bit će ruralni i sportski turizam. Nadalje, uvođenjem suvremenih tehnoloških rješenja doći će do podizanja kvalitete i poljoprivrednih proizvoda te konkurentnijeg sektora ribarstva i poljoprivrede uz uključenost ruralnih područja u lanac vrijednosti.

Tablica 11.: Prioriteti javne politike regije inovativnog i konkurentnog gospodarstva u funkciji održivosti, ciljevi i mjere

CILJEVI	MJERE
<p style="text-align: center;">1.</p> <p style="text-align: center;">Digitalna i zelena transformacija gospodarstva</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Razvoj ICT sektora, ✓ Razvoj otpornog, zelenog i inovativnog gospodarstva, ✓ Digitalna transformacija gospodarstva
<p style="text-align: center;">2.</p> <p style="text-align: center;">Poduzetništvo temeljeno na istraživanju i inovacijama</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Osnaživanje istraživačke, inovacijske i tehnološke infrastrukture i kapaciteta poduzetničkog sektora, ✓ Poticanje ulaganja u istraživanje i razvoj te nove tehnologije u ključnim sektorima istarskog gospodarstva, ✓ Pozicioniranje Istarske županije kao meke za digitalne nomade, ✓ Unapređivanje poduzetničkog okruženja kao temelja za sigurno i otporno gospodarstvo,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Brendiranje Istarske županije kao regije kvalitete, pogodne za ulaganja.
<p style="text-align: center;">3.</p> <p style="text-align: center;">Održivi turizam temeljen na kvaliteti usluge i autentičnim sadržajima</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Valorizacija i promocija Istre kao vrhunske turističke destinacije, ✓ Jačanje ljudskih resursa u turizmu u cilju pružanja kvalitetnih usluga i razvoja kvalitetnih turističkih proizvoda, ✓ Podupiranje i razvoj selektivnih oblika turizma, ✓ Podizanje kvalitete proizvoda i usluga u turizmu, ✓ Razvoj zelenog turizma, ✓ Razvoj turističke infrastrukture i poticanje razvoja investicija veće dodane vrijednosti.
<p style="text-align: center;">4. Razvoj poljoprivrede za regiju kvalitetne hrane</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zaštita, valorizacija i promocija autohtonih proizvoda, ✓ Daljnji razvoj Istre kao Bio regije, ✓ Osnaživanje ljudskih potencijala za potrebe daljnjeg održivog razvoja poljoprivrede, šumarstva, lovstva, ribarstva i vodnog gospodarstva, ✓ Poticanje razvoja poljoprivrede i sustava javnog navodnjavanja, ✓ Održivi razvoj ribarstva i plave ekonomije, ✓ Valorizacija i razvoj šumarstva i lovstva.

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima iz Teritorijalne strategija razvoja otoka Istarske županije

Pametna regija znanja prepoznatljiva po visokoj kvaliteti života, dostupnom

obrazovanju i ukljuživosti

Kvaliteta društvenih usluga u ključnim područjima su glavna pretpostavka za dolazak inovativnih i kreativnih mladih ljudi u Istarsku županiju te u konačnici i njihov ostanak. Istarska županija će aktivno raditi na unapređenju odgojno obrazovnog sektora i promišljanja o načinima njegovog razvoja. Ulagat će se u mrežu vrtića i škola, financijsku i prostornu dostupnost odgojno obrazovnih ustanova, kako bi se usluge približile što većem broju stanovnika. Navedene stavke prethode poboljšanju demografske slike, odnosno revitalizaciji dobne strukture stanovništva. Također, stanovnike se želi potaknuti i na kvalitetan i zdrav način života, uz aktivno provođenje slobodnog vremena i bavljenje sportom. Naravno uz to možemo povezati odmah i nužna i bitna ulaganja što u amatersku, ali i u profesionalnu sportsku infrastrukturu. Osim sportskog dijela, velika pažnja će se staviti i na unapređenje zdravstvenih i socijalnih usluga. Istra će i dalje biti prepoznata kao uključiva i socijalno osjetljiva regija, koja će uz raditi i na jačanju izvaninstitucionalnih oblika skrbi i inovativnih alternativnih usluga za ranjive skupine. Uz sve navedeno, poticat će se i aktivno uključivanje stanovnika te transparentnost podataka kojima raspolaže javna uprava. Ojačat će se kapaciteti javnih uprava za digitalizaciju i korištenje digitalnih rješenja, koji će optimizirati procese i pospješiti te ubrzati pružanje usluga.

Tablica 12.: Prioriteti javne politike pametne regije znanja, ciljevi i mjere

CILJEVI	MJERE
1. Osiguranje visokih standarda i dostupnosti obrazovanja	<ul style="list-style-type: none">✓ Izgradnja, rekonstrukcija, dogradnja i opremanje predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, te učeničkih domova,✓ Osiguranje i poboljšanje dostupnosti odgoja i obrazovanja djeci i roditeljima/starateljima,✓ Uvođenje novih i modernizacija postojećih curriculumuma srednjim školama usklađenih s potrebama tržišta,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Unapređenje i razvoj visokoškolskih i znanstvenih institucija, ✓ Popularizacija znanosti i tehničke kulture , ✓ Razvoj regionalnih centara kompetentnosti u srednjoškolskom obrazovanju, ✓ Jačanje aktivnosti usmjerenja i profesionalne orijentacije te poticanje ulaganja u obrazovanje, usavršavanje i cijeloživotno obrazovanje u skladu s potrebama tržišta rada, ✓ Osiguranje kvalitetnog odgojno obrazovnog kadra i suradnje ključnih aktera.
<p style="text-align: center;">2.</p> <p style="text-align: center;">Vitalno stanovništvo kroz kvalitetnije zdravstvene usluge i sport</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Uvođenje i korištenje novih tehnologija u prevenciji, ranom otkrivanju, liječenju i rehabilitaciji, ✓ Jačanje ljudskih kapaciteta u zdravstvu, ✓ Osiguranje suvremenih i ekološki održivih infrastrukturnih kapaciteta za pružanje zdravstvene zaštite, ✓ osiguranje uvjeta za pružanje zdravstvene zaštite turistima, ✓ Prekogranična suradnja u razvoju i pružanju zdravstvene usluge ✓ Unapređenje programa prevencije i ranog otkrivanja bolesti, ✓ Razvoj sporta i rekreacije.
<p style="text-align: center;">3.</p> <p style="text-align: center;">Veća uključenost i socijalna osjetljivost društva</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Strateški pristup razvoju civilnog društva, ✓ Razvoj društvenog poduzetništva, ✓ Osnaživanje i uključivanje mladih za

	<p>aktivnije sudjelovanje u društvu,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Kreiranje, razvoj i pružanje socijalnih usluga u zajednici, ✓ povećanje dostupnosti institucionalnog smještaja i dugotrajne skrbi za starije i nemoćne te OSI, ✓ Poticanje demografske revitalizacije društva.
<p>4. Učinkovito upravljanje regionalnim razvojem</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stvaranje pametne uprave, ✓ Upravljanje ruralnim razvojem, ✓ Razvoj brdsko – planinskih, potpomognutih područja te otoka, ✓ Razvoj ITU područja.

Izvor: vlastita izrada autora prema podacima iz Teritorijalne strategija razvoja otoka Istarske županije

Sukladno navedenim podacima, možemo sumirati kako će se provedbom posebnih ciljeva i utvrđenih mjera i aktivnosti, određene u planu razvoja za 2022. – 2027. godinu doprinijeti ostvarenju definiranih prioriteta razvoja Istarske županije za navedeno vremensko razdoblje.

8. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE O ISTARSKOJ ŽUPANIJI KAO PRIVLAČNOJ TURISTIČKOJ DESTINACIJI

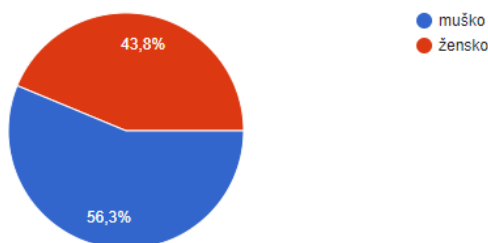
U sklopu diplomskog rada provedena je anketa o percepciji Istre kao privlačne turističke destinacije. Ispitanici su stanovnici s područja Osječko – baranjske županije. Anketa je izrađena uz pomoć platforme za izradu online upitnika, kvizova ili anketa, alat Google forms.

8.1. Metodologija

Anketa se sastoji od opisa s uputama za rješavanje. Sadrži 16 pitanja te je za ispunjavanje ankete potrebno izdvojiti približno 5 minuta. Jednostavno je konstruirana te se u potpunosti otvara u jednom prozoru web pretraživača. Na samom kraju ankete nalazi se opcija „pošalji“, a nakon ispunjavanja je prikazan tekst zahvale za sudjelovanje. Anketa je priložena u poglavlju privitci, nakon popisa grafikona. Ispunile su je 48 osobe te iz obrade pri konačnoj interpretaciji rezultata nitko nije isključen, budući da su svi odgovorili korektno i prema pravilima anketnog obrasca. Istraživanje je provedeno u periodu od 01.12. 2023. do 15.03. 2024. godine. Poziv za sudjelovanje u istraživanju poslan je na e-mail adrese ispitanika. Tekst poziva za sudjelovanje se sastojao od zamolbe za ispunjenje, odgovarajućeg linka, procjene trajanja te namjene ankete.

8.2. Opis uzorka

Grafikon 3. Spol ispitanika

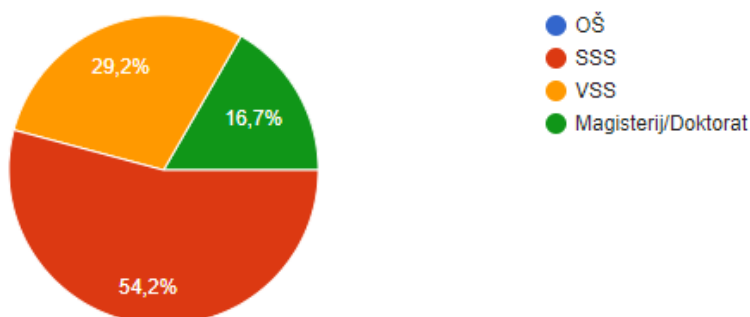

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 3. nam prikazuje spol ispitanika. Iz rezultata anketnog obrasca je vidljivo kako je od ukupnog broja ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju na pitanje

o spolu, 21 osoba se izjasnila da je ženskog spola, što iznosi 43,8 %, dok se 27 osoba izjasnilo da su muškog spola, što iznosi 56,3%.

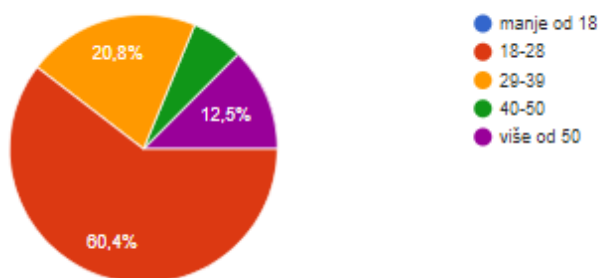
Grafikon 4. Stupanj obrazovanja ispitanika

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 4. nam pokazuje stupanj obrazovanja ispitanika, iz kojeg je vidljivo kako su se od ukupnog broja ispitanika 14 osoba izjasnile da je njihov stupanj obrazovanja viša stručna sprema, što iznosi 29,2%, 8 osoba je odabralo magisterij ili doktorat, što iznosi 16,7% te se preostalih 26 osoba opredijelilo za srednju stručnu spremlu.

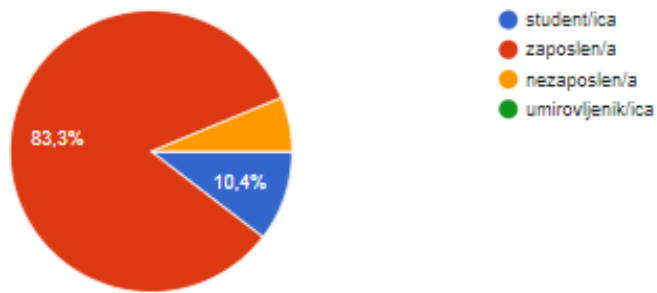
Grafikon 5. Dob ispitanika

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 5. nam pokazuje starosnu dob ispitanika. Iz grafikona možemo vidjeti kako su, od ukupnog broja ispitanika, u najvećem postotku osobe u rasponu od 18 do 28 godina, njih je ukupno 29, što čini 60,4%. Sljedeće su osobe u rasponu od 29 do 39 godina, njih je ukupno 10, što čini 20,8%, zatim ih slijede osobe starije od 50 godina, njih je ukupno 6, što čini 12,5%, dok osoba koje su u rasponu od 40 do 50 godina, ima 3, što čini 6,3%. Osoba koje su mlađe od 18 godina nema.

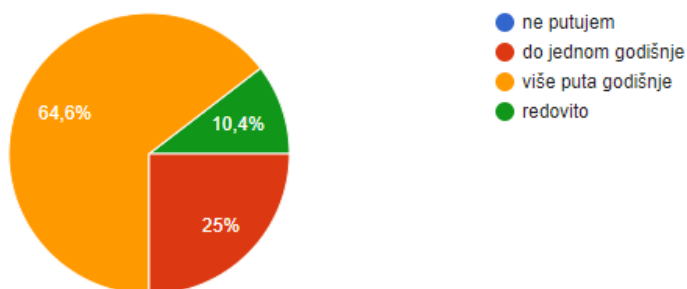
Grafikon 6. Radni status ispitanika

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 6. nam prikazuje radni status ispitanika, iz kojeg je vidljivo kako je velik broj naših ispitanika u radnom statusu, odnosno izjasnili su se kao zaposlene osobe, njih ukupno 40, što iznosi 83,3%, 5 osoba su studenti/ce, što iznosi 10,4%, dok je nezaposlenih osoba 3, što iznosi 6,3%. Kao umirovljenik/ca se nitko od ispitanika nije izjasnio.

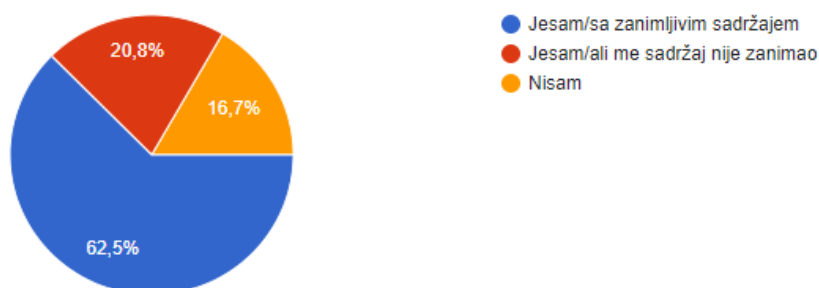
Grafikon 7. Učestalost putovanja

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 7. nam prikazuje učestalost putovanja, iz kojeg je vidljivo kako od ukupnog broja ispitanika, 31 osoba putuje više puta godišnje, što iznosi 64,4%, 12 osoba putuju do jednom godišnje, što iznosi 25%, redovito putuju 5 osoba, što iznosi 10,4%. Od ispitanika se nitko nije izjasnio da ne putuje uopće.

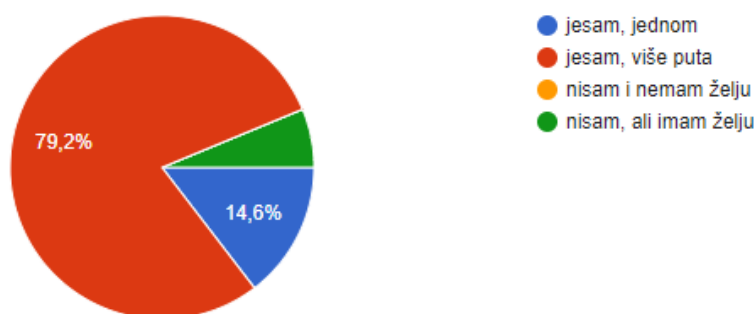
Grafikon 8. Reklama na društvenim mrežama

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 8. nam prikazuje vidljivost reklame za Istru kao turističku destinaciju na društvenim mrežama. Iz grafikona je vidljivo kako se 30 osoba izjasnilo da su vidjeli reklamu sa zanimljivim sadržajem, što iznosi 62,5%, 10 osoba je vidjelo reklamu, ali ih sadržaj nije zanimao, što iznosi 20,8%, dok 8 osoba, odnosno 16,7% uopće nije vidjelo reklamu.

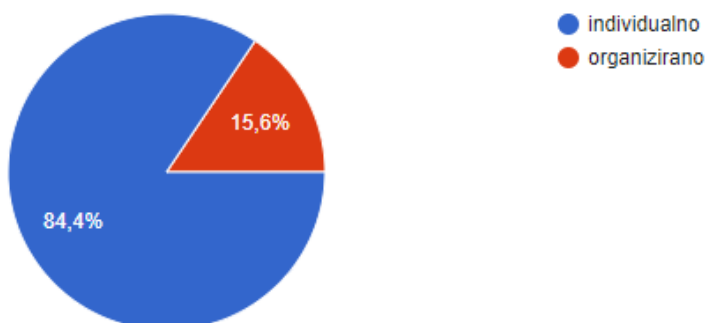
Grafikon 9. Posjeta Istarskoj županiji

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 9. nam prikazuje jesu li naši ispitanici ikada posjetili Istarsku županiju. Njih 79,2% se izjasnilo potvrdno, odnosno da jesu, više puta, ukupno 38 osoba, 14,6% prikazuje kako je 7 osoba posjetilo jednom, dok 3 osobe nisu nikada posjetile, ali imaju želju, što iznosi 6,3%. Nitko se od ispitanika nije izjasnio kako nema želju za posjetom Istarske županije.

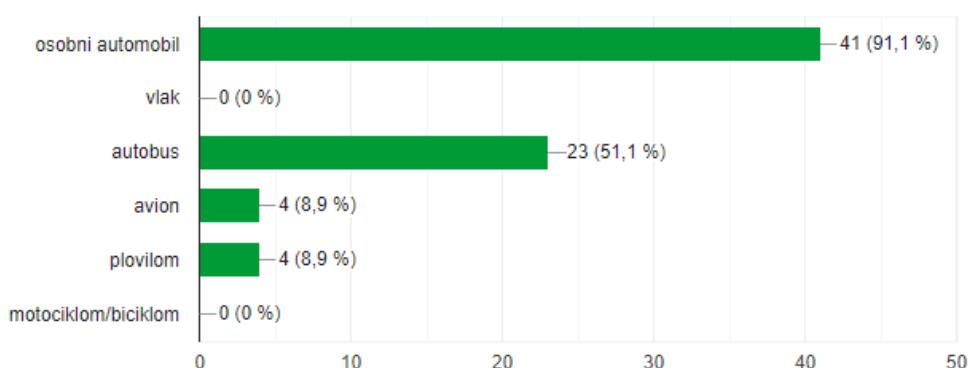
Grafikon 10. Način dolaska

Izrada: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 10. nam pokazuje način dolaska ispitanika u Istarsku županiju, 38 osoba se izjasnilo kako su putovanje išli individualno, što iznosi 84,4%, dok se 7 osoba izjasnilo kako su na putovanje išli na organiziran način, što iznosi 15,6%. Ukupan broj ispitanika na ovom pitanju je 45.

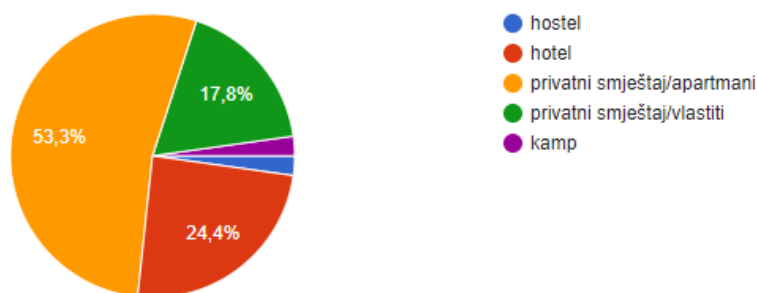
Grafikon 11. Korišteno prijevozno sredstvo za dolazak

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 11. nam prikazuje koje su prijevozno sredstvo koristili ispitanici koji su posjetili Istarsku županiju. Iz grafikona je vidljivo kako se 41 osoba na posjetu odlučila za osobni automobil, što iznosi 91,1%. Niti jedna osoba nije koristila vlak kao prijevozno sredstvo. Ukupan broj osoba koje su koristile autobus kao prijevozno sredstvo ima 23, što iznosi 51,1%. Ukupan broj osoba koje su koristile avion ima 4, što iznosi 8,9%. Plovilom su došle također 4 osobe, što iznosi 8,9%. Dok motocikl te bicikl kao prijevozno sredstvo nije koristila niti jedna osoba. Ukupan broj ispitanika na ovom pitanju je 45.

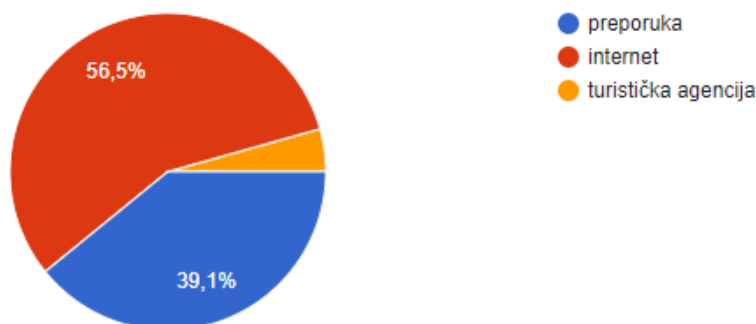
Grafikon 12. Vrsta smještaja

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 12. nam prikazuje koju su vrstu smještaja koristili ispitanici koji su posjetili Istarsku županiju. Najveći broj ispitanika su koristile privatne apartmane, u iznosu od 53,3%, što čini 24 osobe. U hostelu je odsjelo 11, osoba, odnosno 24,4%. U vlastitom smještaju je bilo 8 osoba, odnosno 17,8%. Te su u kampu i hotelu odsjele po jedna osoba, odnosno 2,2% za obje stavke. Ukupan broj ispitanika na ovom pitanju je 45 osoba.

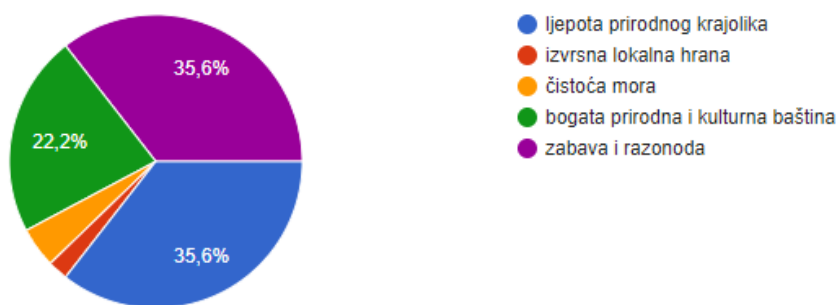
Grafikon 13. Način informiranja o destinaciji

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 13. nam pokazuje na koji su se način ispitanici koji su posjetili Istarsku županiju, informirali o njenim sadržajima. Najveći broj ispitanika je istaknulo Internet kao izvor informacija, ukupno 56,5%, odnosno 26 osoba. Preporuku kao opciju je odabralo 39,1%, odnosno 18 osoba, dok su turističku agenciju odabralo samo 2 osobe, odnosno 4,3%. Ukupan broj ispitanika pri ovom pitanju je 46.

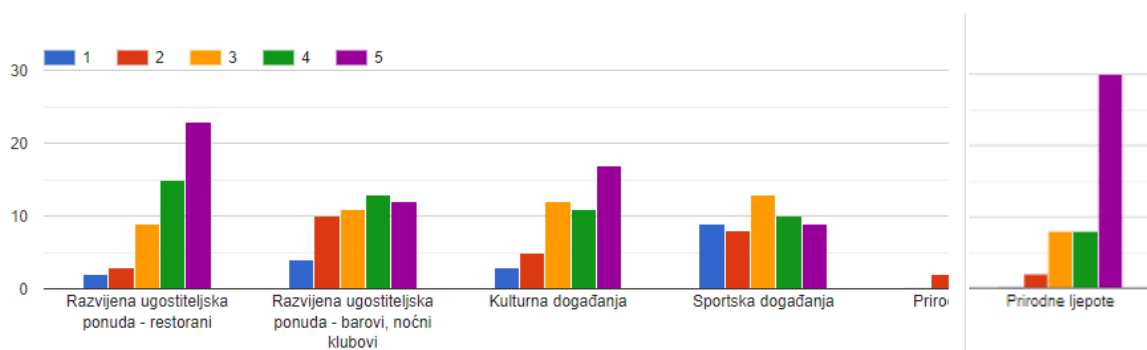
Grafikon 14. Motiv dolaska

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 14. nam prikazuje motiv dolaska u Istarsku županiju. Ljepotu prirodnog krajolika i zabavu i razonodu su odabrali jednak broj osoba, njih 16, što čini 35,6%. Kao druga najzastupljenija stavka je bogata prirodna i kulturna baština, koju je odabralo 10 osoba, odnosno 22,2%. Dvjesto osoba je motiv dolaska bila čistoća mora, odnosno 4,4%, dok je samo jednoj osobi motiv bila izvrсна lokalna hrana, što iznosi 2,2%. Ukupan broj ispitanika je 45.

Grafikon 15. Ocjena zadovoljstva navedenih sadržaja

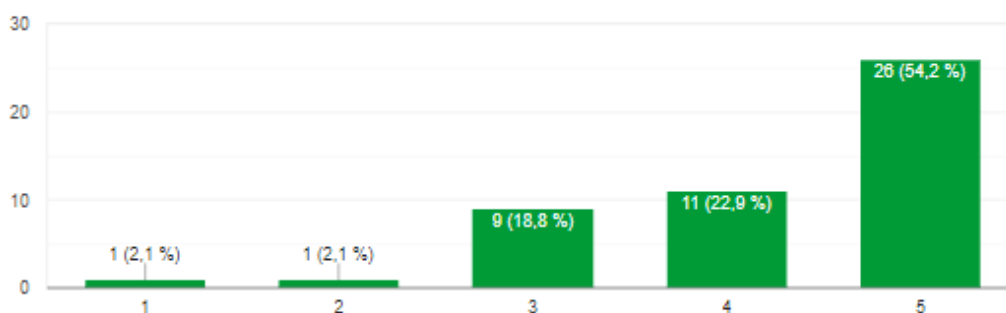

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 15. nam prikazuje ocjenu zadovoljstva ispitanika za navedene stavke, pri čemu čemu 1 označava izrazito mali utjecaj, a 5 izrazito veliki utjecaj. Ugostiteljsku ponudu restorana i barova, najveći utjecaj (5) je označilo 23 osobe, ocjenom 4, označilo je 15 osoba, ocjenom 3, 9 osoba, ocjenom 2, 3 osobe te kao izrazito mali utjecaj odabrale su 2 osobe. Kriterij ugostiteljske ponude barova i noćnih klubova, kao izrazito velik utjecaj označilo je 12 osoba, ocjenom 4 13 osoba,

ocjenom 3, 11 osoba, ocjenom 2, 10 osoba te kao izrazito mali utjecaj odabrale su 4 osobe. Kriterij kulturnih događanja kao izrazito velik utjecaj označilo je 17 osoba, ocjenom 4 označilo je 11 osoba, ocjenom 3, 12 osoba, ocjenom 2, 5 osoba te kao izrazito mali utjecaj odabiru 3 osobe. Kriterij sportskih događanja, sa izrazito velikim utjecajem označavaju 9 osoba, ocjenom 4, 10 osoba, ocjenom 3, 13 osoba, ocjenom 2, 8 osoba te kao izrazito mali utjecaj odabire 9 osoba. Kriterij prirodnih ljepota sa izrazito velikim utjecajem odabire 30 osoba, sa ocjenom 4, 8 osoba, ocjenom 3, također 8, ocjenom 2, osobe, te nitko ne daje izrazito mali utjecaj kriteriju prirodne ljepote.

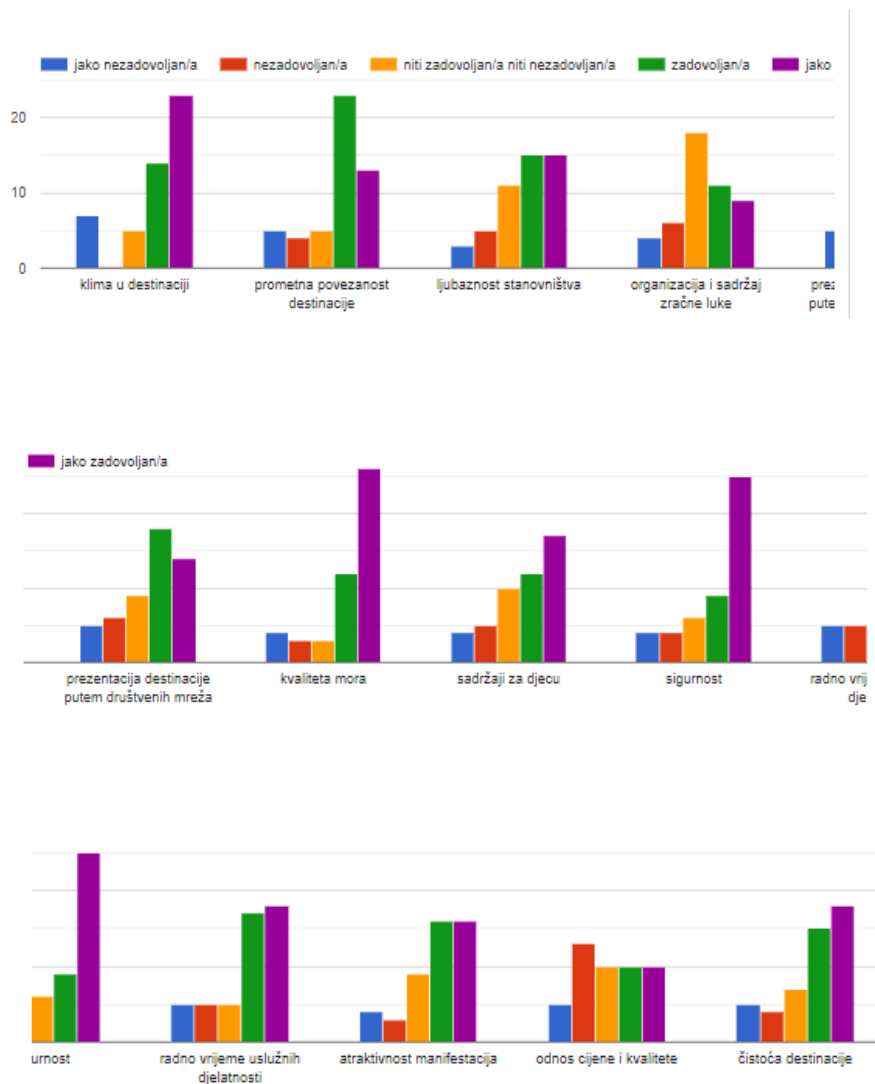
Grafikon 16. Utjecaj na odluku o odabiru turističke destinacije

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 16. nam prikazuje utjecaj cjelokupne ponude na odabir turističke destinacije, a ne samo faktora „sunce i more“. Pri odabiru ponuđene su opcije na skali od 1, što označava mišljenje „ni malo ne utječe“ do 5, što označava mišljenje „u potpunosti utječe“. Opciju „u potpunosti utječe“ - cjelokupna ponuda na odabir destinacije odabralo je najveći broj ispitanika, 26 osoba, što čini 54,2%, dok samo na jednog ispitanika cjelokupna ponude „ni malo ne utječe“, već su najvažniji faktor „sunce i more“.

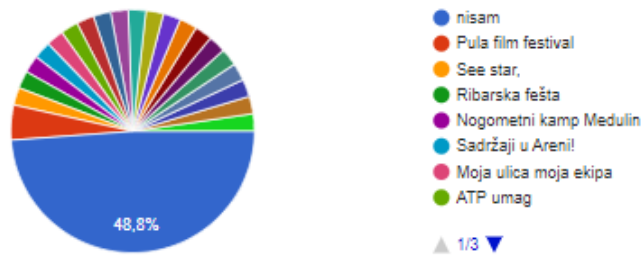
Grafikon 17. Zadovoljstvo navedenim elementima turističke ponude

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 17. nam prikazuje ocjenu zadovoljstva navedenih elemenata turističke ponude Istarske županije. Kao opciju „jako zadovoljan/na“, najveći broj ispitanika je odabrao elemente, klima u destinaciji (23 osobe), kvaliteta mora (23 osobe), sigurnost (25 osoba).

Grafikon 18. Poznavanje kulturnih ili sportskih manifestacija

Izvor: vlastita izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 18. nam prikazuje upućenost ispitanika u kulturne ili sportske manifestacije koje se održavaju u Istarskoj županiji. Kao opcije su ponuđeni odgovori „nisam“ te opcija vlastitog dodavanja odgovora. Ukupan broj ispitanika je 43, pri čemu je 21 osoba odgovorila kako joj nije poznata niti jedna kulturna ili sportska manifestacija, što iznosi 48,8%, dok su neki od samostalnih navedenih odgovora „Pula film festival“, koju je navelo 2 ispitanika „Ribarska fešta“, „ATP Umag“ te ostali navedeni na grafikonu.

8.3. Kritički osvrt

Prema rezultatima online ankete Percepcija Percepcija Istre kao atraktivne turističke destinacije vidljivo je kako u ukupnom broju ispitanika od 48, prevladavaju muškarci s 56,3%, odnosno 27 muškaraca te 21 žena, 43,8%. Najveći postotak kod stupnja obrazovanja zauzimaju osobe sa srednjom stručnom spremom, u iznosu od 54,2%, odnosno ukupno 26 ispitanika. Anketni su obrazac u najvećem broju ispunile osobe starosne dobi u razdoblju od 18 do 28 godina, ukupno njih 29, što čini 60,4%. U radnom statusu se nalazi najveći broj ispitanika, njih 40, što iznosi 83,3%. Također i najveći broj ispitanika putuje više puta godišnje, njih 31, odnosno 64,4%. Prostor za napredak se vidi u postotku za oglašavanje promidžbenih atraktivnih i privlačnih sadržaja Istarske županije, 16,7% ispitanika nikada nisu vidjeli reklamu. Pozitivna činjenica se očituje u broju ispitanika koji su barem jednom posjetili Istarsku županiju, postotak iznosi velikih 79,2%, što je 38 osoba. Sukladno već obrađenim podacima u diplomskom radu i ovim anketnim obrascem potvrđujemo kako je željeznički promet

jedan od neupotrebljivih načina putovanja, u koji su potrebna veća ulaganja. Niti jedan ispitanik nije odabrao vlak kao prijevozno sredstvo kojim se služio na turističkom putovanju u Istarsku županiju. Također, samo jedna osoba je navela hotel i kamp kao vrstu smještaja u kojoj su odsjeli pri svom dolasku, što možemo povezati sa cjenovno neprihvatljivom opcijom za stanovnike Republike Hrvatske. Najveći broj ispitanika kao opciju informiranja o destinaciji u koju dolaze su odabrali Internet, njih čak 56,5%, što je 26 osoba. Kao glavne motive dolaska ispitanici su u jednakom omjeru naveli ljepotu prirodnog krajolika te zabavu i razonodu, u iznosu od 35,6%, odnosno 16 osoba i za jedno i za drugo. Stalnim mijenjanjem stavova i mišljenja turista te novim trendovima u turizmu, i rezultati naše ankete nam prikazuju da najveći broj ispitanika, 54,2%, odnosno 26 ispitanika, pri odabiru destinacije gleda cjelokupnu ponudu, a ne samo faktor „sunce i more“. Neki od kulturnih i sportskih manifestacija koje su ispitanici samostalno naveli su u najvećem broju „Pula Film Festival“, „Arena“, „ATP Umag“.

ZAKLJUČAK

Turizam je jedan od najbrže rastućih ekonomskih sektora na svijetu. Istarska županija već dugi niz promovira istinske mediteranske doživljaje pod krilaticom „Zeleni Mediteran“ i „Mediteran kakav je nekad bio“. Regija obiluje tradicijom, autentičnim doživljajima, vrhunskom gastronomijom, turistički razvijenim priobaljem, bistrim morem i bogatom povijesnom i kulturnom baštinom. Turizam i ugostiteljstvo su jedni od najvažnijih istarskih gospodarskih grana. Podatci koje bi izdvojio su da u istarskoj županiji turizam kao dominantan gospodarski sektor ostvaruje približno 1,4 milijarde ukupnog prihoda.

Temeljem ovog diplomskog rada, možemo zaključiti je istarska županija vrlo konkurentna turistička destinacija. Njen uspjeh je pokazatelj razmjernog, preciznog artikuliranog turističkog koncepta. Taj koncept se, naravno ne ispunjava u cijeloj Istarskoj županiji i postoje brojni nedostaci i propusti, ali su glavne značajke istarskog turizma koje su definirane jasnim konceptom, uspjele zadržati niz stalnih gostiju, koji se iz godine u godinu vraćaju, ali istodobno su uspjele privući i nove. Istarska županija ima jasan turistički identitet, turisti jasno prepoznaju njene specifičnosti, znaju točno gdje su došli i zbog čega se Istra razlikuje od drugih turističkih destinacija. Uz identitet, druga bitna stavka je i povezanost mora i unutrašnjosti, točnije promoviranje Istre i kao gastronomske regije, dakle raznolik i cjelovit turistički proizvod. Nadalje, istarska županija gastronomiju i vinarstvo tretira kao zajednički posao te ih sustavno stavlja u službu turizma. Vino je danas jedno od zaštitnih znakova Istre. Osim toga istarska županija je uspjela afirmirati i niz drugih poljoprivrednih proizvoda, a najvažnija grana je naravno maslinarstvo.

Uzimajući u obzir trenutno stanje na emitivnim tržištima, ali i globalnu geopolitičku i makroekonomsku situaciju smatram da će 2024. biti izazovna godina, ali također i godina u kojoj će Istarska županija kroz planirane promotivne aktivnosti i kampanje te poticanje održivosti i kvalitete zadržati svoju konkurentnost. U konačnici, rad možemo sumirati s mišljenjem da Istarska županija pokazuje svoju posloženost i organiziranost kao turistička regija te dokazuje da je spremna i sposobna brzo i pravilno reagirati na novonastale promjene te izazove koje si javljaju na međunarodnom turističkom tržištu. Prostor za napredak uvijek postoji, a ulaganje u kvalitetu te općenito podizanje razine usluga i u privatnom, ali i javnom sektoru

predstavlja formulu za uspjeh i podizanje konkurentnosti Istre kao turističke destinacije. Najvažnija je želja za napretkom i učenjem, a smatram da su upravo te dvije stavke esencijalna značajka Istarske županije i njenog turizma.

LITERATURA

Knjige i udžbenici:

1. Avelini-Holjevac, I.: *Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2002.
1. Bahtijerević-Šiber, F.: *Management ljudskih potencijala*, Golden marketing, Zagreb
2. Čižmar S., Weber S. (1994.) - *Osnove turizma i ugostiteljstva*, Školska knjiga – Zagreb
3. Dulčić A., Petrić L., (2001.) *Upravljanje razvojem turizma*, MATE – Zagreb
4. Gračan D., (2004.) *Strategija i planiranje u razvoju turizma i turističke ponude Istre*, doktorska disertacija, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija 2004.
5. Krippendorf, J.: *Putujuće čovječanstvo; za novo poimanje slobodnog vremena*, Sveučilišna naklada Liber, Zavod za istraživanje turizma, Zagreb, 1986.
6. Magaš, D.(1995.): *Turistička putovanja kao ekonomska dobra; turistički menadžment*, Sveučilište u Rijeci, Hotelijerski fakultet Opatija

Stručni članci:

1. Legović M. (2022.) Sažeti prikaz povijesnoga razvoja turizma grada Poreča – od ranih putopisa do drugoga svjetskog rata, Stručni rad, Poreč, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/419388>
2. Pavletić V.; (2005.) Istarska županija - nositelj Certifikata ISO 9001:2000, Upravni odjel za lokalnu samoupravu i upravu, Istarska županija, Pazin, VOL 1: BR. 3, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/431390>
3. Šuligoj M., Brezovec T., Kukanja M., Medarić Z., Sinkovič Lj., Lončarić L., Rudan E., Zadel Z., (2015.) Retrospektiva turizma Istre, Znanstvena monografija, Založba Univerze na Primorskem, 2015 – dostupno na: <https://fthm.uniri.hr/images/knjiznica/e-izdanja/retrospektiva-turizma-istre.pdf>

4. Zupanac I., (2004.) Demogeografski razvoj Istre od 1945. do 2001., Izvorni znanstveni članak, HRVATSKI GEOGRAFSKI GLASNIK 66/1, 67 – 102

Ostali izvori:

1. ATP Croatia Open Umag – URL: <https://www.croatiaopen.hr/hr/turnir/povijest-turnira/> (pristupljeno 13.02.2023.)

2. Božićević, S., 1995: Brojnost speleoloških pojava u Istri i njihova rasprostranjenost u odnosu na geološku građu, u: Velić, I., Vlahović, I.: 1. Hrvatski geološki kongres, Institut za geološka istraživanja, Hrvatsko geološko društvo, Zagreb

3. Croatia.hr: Službena stranica Hrvatske turističke zajednice – URL: <https://www.htz.hr/hr-HR> (pristupljeno 25.01.2024.)

4. Hrvatska Turistička zajednica (2021.) Poslovnik o radu skupštine Hrvatske turističke zajednice, Zagreb 2021. - <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-10/Poslovnik%20o%20radu%20Skup%C5%A1tine%20HTZ-a.pdf>

4. Istra.hr, URL: <https://www.istra.hr/hr/business-information/projekti/eco-domus> (pristupljeno 20.02.2023.)

5. Istra ecoxperience – eko oznake ECOXPERIENCE – službeni portal; URL <https://www.istraecoxperience.com/hr/korisne-informacije/eko-oznake> (pristupljeno 20.02.2023.)

6. Istarska enciklopedija – Zračna luka Vrsar, URL: <https://istra.lzmk.hr/clanak/zracna-luka-vrsar> (pristupljeno 15.01.2024.)

7. Istarska enciklopedija, URL: <https://istra.lzmk.hr/clanak/povijest> (pristupljeno 20.01.2024.)

8. Istarska županija – Upravni odjel za kulturu i zavičajnost, URL: <https://www.zanas.hr/hr/uvodnik> (pristupljeno 15.01.2024.)

9. Istarska županija - Regione Istriana, „Plan razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027.“, https://www.istra-istria.hr/media/filer_public/f1/f9/f1f99026-7de8-432c-8cd6-781f5698ab27/240221_plan_razvoja_2022-2027.pdf (pristupljeno 15.03.2024.)

10. Istarska županija - Regione Istriana, Plan razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027 „Prilog 5. Teritorijalna strategija razvoja otoka Istarske županije“, <https://www.istra-europa.eu/wp-content/uploads/2024/02/Teritorijalna-strategija-razvoja-otoka-Istarske-zupanije.pdf> (pristupljeno 12.03.2024.)

11. MyPorec – Eufrazijeva bazilika u Poreču, URL: <https://www.myporec.com/hr/otkrijte-porec/eufrazijeva-bazilika/25> (pristupljeno 20.02.2024.)
12. Restoran Monte – URL: <https://www.monte.hr/> (pristupljeno 20.02.2024.)
13. Regionalni koordinator Istre, AURORA – URL: <https://www.istra-europa.eu/stratesko-planiranje/plan-razvoja-istarske-zupanije-2021-2027/> (pristupljeno 15.03.2024.)
14. RH Državni zavod za statistiku – URL: <https://dzs.gov.hr/vijesti/turisticka-godina-2023-nadmasila-2022-ostvoreno-za-9-7-vise-dolazaka-i-za-2-6-vise-nocenja-turista/1824> (pristupljeno 25.01.2024.)
15. RH Državni zavod za statistiku, Nekomercijalni turistički promet u 2023, URL - <https://podaci.dzs.hr/media/bvan4vp4/tur-2023-1-3-nekomercijalni-turisti%C4%8Dki-promet-u-2023.pdf> (pristupljeno 05.01.2024.)
16. RH Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, URL; <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-klimatske-aktivnosti-1879/eko-oznake/znak-zastite-okolisa-europske-unije-eu-ecolabel/1420> (pristupljeno 20.02.2023.)
17. Regionalni koordinator Istre, AURORA – URL: <https://www.istra-europa.eu/stratesko-planiranje/plan-razvoja-istarske-zupanije-2021-2027/> (pristupljeno 20.03.2024.)
18. Službena stranica Istarske županije – Istra-Istria.hr, URL: <https://www.istra-istria.hr/hr/upoznaj-zupaniju/zemljopisni-podaci/> (pristupljeno 03.01.2024.)
19. Središnja Istra – Izvorna Istra, URL: <https://central-istria.com/atracije/priroda/cicarija>, pristupljeno (03.01.2024.)
20. Središnja Istra – Izvorna Istra, URL: <https://central-istria.com/atracije/priroda/cicarija>, pristupljeno (03.01.2024.)
21. Turistička zajednica općine Vrsar – Zračna luka Vrsar, URL: <https://infovrsar.com/dolazak/zrakoplovom/> (pristupljeno 15.01.2024.)
22. Vojnović N., (2016) Održivi turizam unutrašnje Istre – publikacija - Sveučilište Jurja Dobrile U Puli, URL: https://www.unipu.hr/uploads/media/Nikola_Vojnovic_Odrzivi_turizam_unutrasnje_Istre.pdf (pristupljeno 03.01.2024.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Kretanje međunarodnog turizma, od 1950. do 1998. godine

Tablica 2.: Prikaz turističkih kretanja na području Istarske županije od 1988. do 2001. godine

Tablica 3. Podatci za Istarsku županiju prema popisu 2021. godine

Tablica 4. Duljina cestovne mreže u Istarskoj županiji

Tablica 5.: Glavna poslovna obilježja Zračne luke Pule, usporedba 2022. u odnosu na 2021.godinu

Tablica 6.: Misija, vizija i poslovni ciljevi zračne luke Pula

Tablica 7.: Promet putnika u Istarskim lukama, usporedba po godinama

Tablica 8. : Swot analiza Istarske županije kao turističke destinacije

Tablica 9.: Prioriteti javne politike Zelene i povezane regije, ciljevi i mjere

Tablica 10.: Prioriteti javne politike Regija koja njeguje i promovira prepoznatljivost istarskog identiteta, ciljevi i mjere

Tablica 11.: Prioriteti javne politike regije inovativnog i konkurentnog gospodarstva u funkciji održivosti, ciljevi i mjere

Tablica 12.: Prioriteti javne politike pametne regije znanja, ciljevi i mjere

POPIS SLIKA

Slika 1. Položaj Istarske županije

Slika 2. Tri reljefne cjeline Istre

Slika 3. Stanovništvo Istarske županije prema dobnim skupinama i spolu – prema popisu 2021. godine

Slika 4.: Struktura stanovništva prema narodnosti u Istarskoj županiji

Slika 5. Klasifikacija prometnica u Istarskoj županiji

Slika 6. Prikaz pruge u Istarskoj županiji

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Statistička klasifikacija putnika

Grafikon 2. Što sve posjetitelji kupuju/koriste?

Grafikon 3. Spol ispitanika

Grafikon 4. Stupanj obrazovanja ispitanika

Grafikon 5. Dob ispitanika

Grafikon 6. Radni status ispitanika

Grafikon 7. Učestalost putovanja

Grafikon 8. Reklama na društvenim mrežama

Grafikon 9. Posjeta Istarskoj županiji

Grafikon 10. Način dolaska

Grafikon 11. Korišteno prijevozno sredstvo za dolazak

Grafikon 12. Vrsta smještaja

Grafikon 13. Način informiranja o destinaciji

Grafikon 14. Motiv dolaska

Grafikon 15. Ocjena zadovoljstva navedenih sadržaja

Grafikon 16. Utjecaj na odluku o odabiru turističke destinacije

Grafikon 17. Zadovoljstvo navedenim elementima turističke ponude

Grafikon 18. Poznavanje kulturnih ili sportskih manifestacija

ONLINE ANKETA

Anketno istraživanje se provelo u svrhu izrade diplomskog rada Turizam u Istarskoj županiji, u sklopu Fakulteta ekonomije i turizma u Puli. Cilj ovog anketnog istraživanja bilo je istražiti koliko su ljudi na području cijele Republike Hrvatske upoznati s Istrom, kao privlačnom turističkom regijom, te razmotriti njihove stavove gdje ima prostora za napredak. Sudjelovanje u ovom anketnom istraživanju je dobrovoljno te su odgovori u potpunosti anonimni. Od online ankete se može odustati u bilo kojem trenutku te takvi odgovori neće biti razmotreni u konačnoj obradi rezultata. Vrijeme koje je potrebno odvojiti za rješavanje ankete iznosi otprilike 5 minuta.

Popis pitanja u sklopu anketnog obrasca:

1. Koji je Vaš spol?

a) muško

b) žensko

2. Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

a) OŠ

b) SSS

c) VSS

d) Magisterij/Doktorat

3. Koja je Vaša starosna dob?

a) manje od 18 godina

b) 18-28

c) 29-39

d) 40-50

e) više od 50

4. Koji Vaš trenutni radni status?

a) student/ica

b) zaposlen/a

c) nezaposlen/a

d) umirovljenik/ca

5. Koliko često putujete?

a) ne putujem

b) do jednom godišnje

c) više puta godišnje

d) redovito

6. Jeste li ikada vidjeli na društvenim mrežama reklamu za Istru kao turističku destinaciju?

a) jesam, sa zanimljivim sadržajem

b) jesam, ali me sadržaj nije zanimao

c) nisam

7. Jeste li ikada posjetili Istarsku županiju?

a) jesam, jednom

b) jesam, više puta

c) nisam i nemam želju

d) nisam, ali imam želju

8. Ukoliko ste posjetili Istru, koji je bio način dolaska?

a) individualno

b) organizirano

9. Ukoliko jeste, koje ste prijevozno sredstvo koristili za dolazak?

a) osobni automobil

- b) vlak
- c) autobus
- d) avion
- e) plovilo
- f) motocikl/bicikl

10. Ukoliko jeste, možete li odabrati vrstu smještaja u kojem ste bili?

- a) hostel
- b) hotel
- c) privatni smještaj/apartmani
- d) privatni smještaj/ vlastiti
- e) kamp

11. Na koji način ste se informirali o destinaciji?

- a) preporuka
- b) Internet
- c) turistička destinacija

12. Koji je bio motiv dolaska u Istru?

- a) ljepota prirodnog krajolika
- b) izvrsna lokalna hrana
- c) čistoća mora
- d) bogata prirodna i kulturna baština
- e) zabava i razonoda

13. Koliko navedeni sadržaji utječu na Vaše zadovoljstvo destinacijom, pri čemu 1 označava izrazito mali utjecaj, a 5 izrazito veliki utjecaj

- a) razvijena ugostiteljska ponuda – restorani
- b) razvijena ugostiteljska ponuda – barovi i noćni klubovi

c) kulturna događanja

d) sportska događanja

e) prirodne ljepote

14. Utječe li na Vašu odluku o odabiru turističke destinacije cjelokupna ponuda, a ne samo "sunce i more"?

a) u potpunosti utječe

b) nimalo ne utječe

15. Ako ste ju posjetili, ocijenite zadovoljstvo u niže navedenim elementima u Istarskoj županiji: (pri čemu su ponuđeni sljedeći stupci: jako nezadovoljan/a, nezadovoljan/a, niti zadovoljan/a, niti nezadovoljan/a, zadovoljan/a, jako zadovoljan/a)

a) klima u destinaciji

b) prometna povezanost destinacije

c) ljubaznost stanovništva

d) organizacija i sadržaj zračne luke

e) prezentacija destinacije putem društvenih mreža

f) kvaliteta mora

g) sadržaji za djecu

h) sigurnost

i) radno vrijeme uslužnih djelatnosti

j) atraktivnost manifestacija

k) odnos cijene i kvalitete

l) čistoća destinacije

16. Jeste li ikada čuli za neku kulturnu ili sportsku manifestaciju koja se održava u Istri, te ako jeste možete li navesti koju? (upisati vlastiti odgovor pod opciju ostalo)

a) nisam

b) opcija dodavanja vlastitog odgovora

SAŽETAK

Tematika diplomskog rada se bavi Turizmom Istarske županije. Turizam je pojava nezaobilaznog kulturnog kontakta koja ima svoje pozitivne i negativne posljedice. Intenzivniji razvoj turizma u Istri počinje nakon Drugog svjetskog rata. Od tada do danas istarski turizam je prošao mnogobrojne razvojne faze te su se razvile mnoge vrste turizma, a sam boravak turista je obogaćen različitim sadržajima. Istarska županija ima prirodne predispozicije, ljudske resurse i tradiciju koji ju čine vrlo atraktivnim prostorom, kako za obitavanje, tako i za razvoj i uspješno bavljenje velikim brojem djelatnosti. Povoljan geografski položaj i dobra cestovna povezanost s ostatkom Europe, Istru čine privlačnom i popularnom destinacijom. Istarska županije također obiluje i velikim brojem manifestacija i tradicionalnim događanjima, koja uvelike pridonose očuvanju i valorizaciji kulturne baštine.

Ključne riječi: turizam, djelatnost, napredak, razvoj, identitet, kulturna baština, Istarska županija.

SUMMARY

The topic of the thesis deals with Tourism of the Istrian County. Tourism is a phenomenon of inevitable cultural contact that has its positive and negative consequences. More intensive development of tourism in Istria began after the Second World War. From then until today, Istrian tourism has gone through numerous development stages and many types of tourism have developed, and the tourist's stay itself has been enriched with various contents. The County of Istria has natural predispositions, human resources and traditions that make it a very attractive area, both for living and for developing and successfully engaging in a large number of activities. A favorable geographical location and good road connections with the rest of Europe make Istria an attractive and popular destination. The County of Istria also abounds with a large number of manifestations and traditional events, which greatly contribute to the preservation and valorization of cultural heritage.

Keywords: tourism, activity, progress, development, identity, cultural heritage, Istria County